

PERIUSISSATUT PILERSAARUT 2020

AVANNAATA KOMMUNIA

IMARISAI

Siulequt	5
Periusissatut pilersaarut 2020	7
Piujuartitsinermik ineriartortitsineq ataatsimoorullugu	9
Periusissatut suliniuteqarfiit qulit	11
1. Najugaqarfinni inuiaqatigiit nukittuut, suliaqarfigisatut inooqataaneq kulturilu	12
2. Meeqqat ilinniagaqarnerinut sinaakkutit pitsaasut	14
3. Inuit peqqissusaat kikkullu tamarmik atugarissaarnissaat	16
4. Suliffissaqartitsinermut periarfissatsialaat	18
5. Akisussaaffilimmik takornariartitsinermik ineriartortitsineq	20
6. Sumiiffinni inuussutissarsiorfinnik siuarsaaneq	22
7. Nunassittarneq, illoqarfimmi avatangiisit aamma inissiat pitsaasut	24
8. Imermut sukuluisaarnermullu attavilersorneqarneq	26
9. Eqqakkanik suliaqarneq aamma avatangiisit	28
10. Silap pissusianut naleqqussaaneq	30
Kommunip ineriartortinneqarnera	32
kommunimut pilersaarummut tapiliussat sumut killiffiisa takussutissartai	34
Ilangussaq	36

Suliap nassuiaataa

Periusissatut pilersaarut 2020 Avannaata Kommunia

Periusissatut pilersaarussiaq 2020-p akuersissutigi neqarnissaa:
Aningaasaqarnermut Ataatsimiitital iaq, ulloq 22. oktobari.
Kommunalbestyrelse, ulloq 30. oktobari 2020. 2020-mi sap. ak. 6-nni
tamanut tusarniaaneq.
Periusissatut pilersaarummut inatsisissatut tunngavissaq:
Pilersaarussiaq aamma nunaminertat atornerarnerat pillugit
Inatsisartut inatsisissaat nr. 17, 17. november 2010-imeersoq
(kapitali 7 §34-36).

Saqqummiussami assit Visit Greenland
isumaqatigiissusiorfigereerneratigut takusassiarineqarput, kinalu
assiliisuusoq assini tamani takuneqarsinnaavoq.
Saqqaa & Tunua: assiliisoq Sorelle Amore.

Attavissaq

Avannaata Kommunia Noah Mølgårdip Aqq. 9 Postboks 1023
3952 Ilulissat
Telefon (+299) 70 18 00
Email avannaata@avannaata.gl

SIULEQUT

Periusissatut pilersaarut 2020 kommuni avim malli Avannaata Kommunua aatsaat periusissatut pilersaarusiortoq. Pilersaarusiaq atorlugu ukiuni tulluuttuni ineriartortitsinissamut Kommunalbestyrelsimi ilaasortat politikikkut takorluukkatik saqqummiuppaat.

Kommune ineriartornissamut periarfissaqarluarluni kommunitut siuariartortuuvoq. Aningaasaqarnikkut ingerlalluortoqarpoq aamma ukiuni kingullerni marlunni kommunip akile-raarutitigut isertitai qaffakkiartorsimapput. Taamatullu ingerlavugut annerusumik aalisarneq aamma illulortiternissamut sanaartornissamullu aningaasaliinerput pissutaallutik. Mittarfiliorneq aallartilluareerpoq, saniatigullu akunnittarfiit nutaat, aalisakkeriviit, meeqqeriviit inissiallu sanaartorneqarput. Aappaagu Ilulissani Kangiata Illorsua nutaaq ammartussa qilanaaraarput, kingunerisaanillu kommunimut tikeraartoqarnerulernissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Ilulissat Kangia nunarsuaq tamakkerlugu ilisimaneqartutut silap allanngoriartorneranut ilisarnaataavoq. Silap allanngoriartornera paasisaqarfigiumallugu nunarsuaq tamakkerlugu siuttut ilisimatuullu kommunitisinnut sammipput maannartarpullu pissutsit qanimut misigisassarsiorfiginiarlugit misissuiffiginiarlugillu. Taamaattumik "Kalaallit Nunaanni silap allanngoriartornerata ilisimasaqarfiginissaanut pingaarnertut inissisimanissaq" kommunalbestyrelsimi anguniarneqarpoq. Tamatuma kingunerisaanik illersorsinnaasumik iliuuseqarnissamut nukissallu pingaarnarpaajusup, tassa pinngortitap, illersornissaanut akisussaaffeqarput. Pinngortitami pinngortitarlu ataqqillugu inuuneq kalaallit ileqqoralugulu kultureraarput, pinngortitallu eriaginissaanut taama iliorneq aaliangiisuulluinnartussaavoq.

Taamaattumik Kommunalbestyrelsi aaliangerpoq piujuartitsineq maannamiit kommunip ineriartortinneqarnissaanut tunngaviussasoq. Suliniutitta pingaarnersiornissaannut piujuartitsinermillu anguniakkatta ersarissarnissaannut Naalagaaffiit Peqatigiit piujuartitsinermut Nunarsuarmioqatigiinnut anguniagaat Periusissatut pilersaarut 2020-mi sakkussatut atussallugu aaliangerpugut.

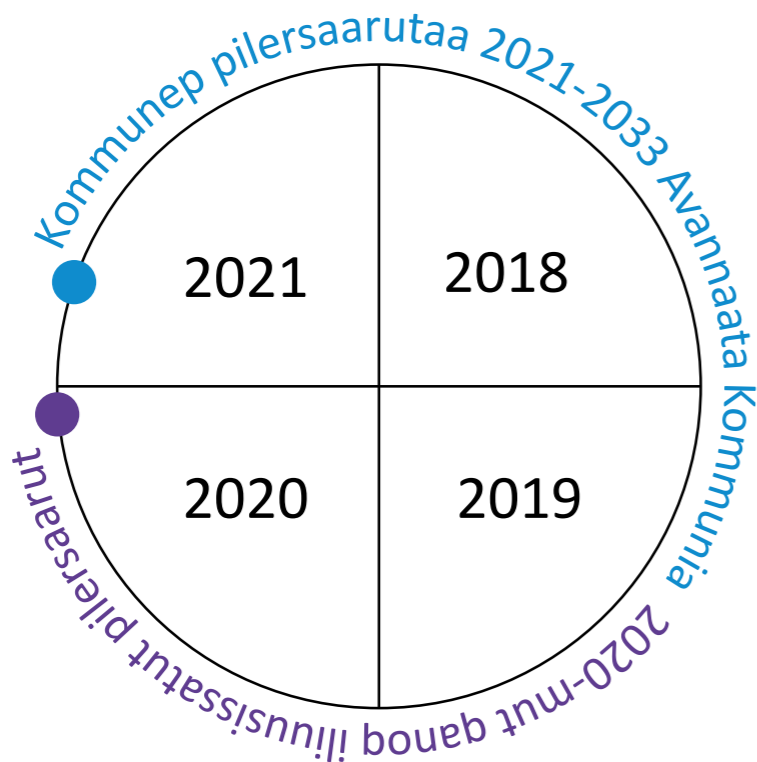
Kommunimi piujuartitsinermik allanngineq ullup ataatsip ingerlanerani piunnaangilaq, soorlutaarlu Naalagaaffiit Peqatigiit Nunarsuarmioqatigiinnut anguniagaat 2030-mut siunniuteq-qaneqartut uagut siunissaq ungasinnerusoq siunertaralugu sanaartortariaqarput. Siunissami ungasinnerusumi Ilulissat illoqarfia CO2-mik aniatitsisuunnginnissaa anguniarparput.

Taamatut anguniagaqarnitsinni Periusissatut pilersaarusiaq 2020 kommunip sulinermi sakkussatut atugassaraa. Piginnittuulernissaq akisussaasuunissarlu anguniarlugit pilersaarusiornermi, kommunimi ingerlatsiviit, innuttaasut aamma kommunip avataani suleqataasut peqataatinneqarput. Tamakkiisooq isigalugu pilersaarusiaavoq tassanilu timitaliinernut, inuuniarnermut, aningaasaqarnermut, kulturimut aamma avatangiisinut silallu allanngoriartorneranut tunngasut pillugit kommunalbestyrelsip anguniagai allaaserineqarput.

Kommunimi unammilligassarpassuaqarpoq aaqinniagassatsinnik, ilaatigut avannaaniit kujammut nunap anginerujussuatigut ungasissutsit eqqarsaatigalugit. Taamaattumik pilersaarusiaq una atorlugu qanimut oqartussaaqataaneq atornerarnerulissasoq taamaalillunilu kommunimi innuttaasut, illoqarfiit nunaqarfillu aaliangeeqataanerunissaat sunniuteqarnerunissaallu anguneqassapput.

Atuarluarisi.

Kommunalbestyrelse sinnerlugu Borgmesteri, Palle Jerimiassen

Kommunip pilersaarutaata naleqqussarneqarnerata ingerlanneqarnera - tak. Pilersaarusiorneq aamma nunaminertat atornerarnerat pillugit Inatsisartut inatsisissaat nr. 17, 17. november 2010-imeersoq (kaptali 7 §34-36).

PERIUSISSATUT PILERSAARUT 2020

Kommunimi qinigaaffiup affaata siulliup qaangiutinnginnerani kommunalbestyrelsip kommunimi pineqartumi kommunimut pilersaarusiornermi periusissatut siunnersuutit tamanut ammasumik saqqummiutissavai. Aamma kommunalbestyrelsip pisariaqartut naleqquttutulluunniit isumaqarfiguniuk, sukkulluunniit siunnersuummik taamaattumik suliaqarsinnaavoq tamanullu ammasumik saqqummiussinnaalluni.

Periusissatut pilersaarut 2020 atorlugu kommunimut pilersaarut Avannaata Kommuniata nutartissavaa.

Periusissatut pilersaarut 2017-ip killiffia
Periusissatut pilersaarut 2017 Avannaata Kommuniata pilersaarutaanut 2020 – 2030-mut tunngaviliisuvoq. Periusissatut pilersaarummi immikkut qitiutinneqartut tassaapput:

- Kommuni tamakkerlugu takornariaqarnerup ineriartortinneqarnissaanut ukkatarinninnerulerneq
- Ilulissani mittarfiup tallinissaa anguniarlugu kommunilu tamakkerlugu attaveqarnikkut nukittorsaanissaq anguniarlugu attaveqarnerup ineriartortinnissaanut ukkatarinninnerulerneq
- Ilulissani illoqarfiup immikkoortunik nutaanik sanaartornikkut sanaartorneq ineriartortitsinerlu pillugit ukkatarinninnerulerneq
- Inuussutissarsiortunut nunaminertanik nutaanik pilersitsinikkut inuussutissarsiutigalugulu aalisarnerup nukittorsarneratigut inuussutissarsiuteqartut pillugit ukkatarinninnerulerneq.

Avannaata Kommuniata pilersaarutaa 2021 – 2033

Periusissatut pilersaarut una atorlugu kommunalbestyrelsimit kissaatigineqarpoq:

- Kommunip pilersaarutaata ukiuni tulliuuttuni 12-ni immikkoortunik naleqqussarnera
- Kommunip pilersaarutaanut tunngaviusus-sanik takorluukkamik, naleqartitanik suliniutinillu periusissanik nutaanik akuersissuteqarnissaq
- Maannakkut Kommunilbestyrelsip kommunimut pilersaarut naleqqussagaq Kommunilbestyrelsinngortussamut ingerlateqqissinnaassagaa

2020-mittaaq Ilulissat illoqarfittut ineriartortinnissaanut tunngaviliisumik Avannaata Kommunita pilersaarutaatigut tunngaviusumik piviusunngortitassaanik Ilulissat illoqarfiata ineriartortinnissaanut aqqissuusaanermut pilersaarut oqallisigineqassaaq.

Periusissatut pilersaarut 2017 aallartinneqarnerata kingorna inatsisitigut allannguisoqareerpoq, taamaattumik nunaminertamik atuisarnermut tunngasut nutaanik tunngavis-saqarlutik. Kommunip pilersaarutaani nunaminertanik agguasarnermut aalajangersakkat sukumiisumik misissuataarneqassapput nutarterisoqaratarsinnaallunilu.

Kommunip pilersaarutaa nutartigaq, Kommunip pilersaaruta 2021 – 2033, kommunalbestyrelsip akuersissuteqareernerata kingorna sap. ak. arfineq pingasuni tusarniaassutigineqassaaq, kommunimilu innuttaasut isummersorfiginnaavaat.

Immikkoortortanut suliat pilersaarusiallu

Periusissatut pilersaarut immikkoortortani ataasiakkaani suliassanut oqallissaarutaavoqtpput. Suliniuteqarfiit tamarmik immikkoortortanut sukumiisumik anguniakkanik ilaqartinneqarput taamaalillutillu siunissami kommunip immikkoortortanut pilersaarusiornissaanut tunngaviliilluni.

PIUJUARTITSINERMIK INERIARTORTITSINEQ ATAATSIMORULLUGU

Takorluugaq

Avannaata Kommuniata piujuartitsinissaq anguniarpaa. Taamaattumik Kommunalbestyrels-inutaamik takorluugaqarpoq aqqummut nutaamut ingerlanissamut assingusumik.

Ullumikkut siunissamilu innnut avatangiisinullu pitsaasunik atugaqartitsinermik piujuartitsineq siunertaqarpoq. Nuna paarilluugaq kinguaatsinnut ingerlateqqissinnaaniassagatsigu isumalluutitta isumatusaartumik ingerlatarisarnissaannik tamanna kinguneqartussaavoq. Piujuartitsinermi inuuniarnikkut, timitaliinikkut, aningaasaqarnikkut kiisalu silap pissusaa avatangiisillu matumani pineqarput.

Piujuartitsinermik ineriartortitsineq suliaq angisuujuvoq kommunip kisimi kivissinnaangisaa. Tamatta tunniussaqaassaagut taamaattumillu siunissami ineriartortitsinissatsinni innuttaasut, inuussutissarsiortut, kajumissutsiminnik suliniartut oqartussallu allat qanimut suleqatigisariaqarpavut. Taamaattumik Kommunalbestyrelsimit aaliangiunneqarpoq kommunip takorluugaa nutaaq tassaassasoq "Piujuartitsinermik ineriartortitsineq ataatsimoorullugu".

Naleqartitat

Kommunip sulinera naleqartitanik sisamanik kommunimi innuttaasut oqaasertalersuiffigeqatai tunngavigalugit ingerlassaaq. Naleqartitat sisamaasut kommunip siunissami sulinermini ilisarnaatigissavai taakkulu tunngavigalugit kommunip takorluukkani anguniakkanilu piviusunngortinnissaannut qulakkeerinnittuussallutik. Naleqartitat tassaapput:

- Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu pilersarusiorneq: Siunissami pisariaqartitavut isumatusaarfigalugit siunissaq ungasinnerusoq piujuartitsinerlu qitiutissavagut
- Nutaamik eqqarsarneq: Najukkani pisariaqartitat unammillernartitallu eqqarsaatigalugit naleqqussakkanik aaqqiissutissarsiusaagut
- Pitsaassuseq: Kiffartuussineq sulisullu suliatigut piginnaasaat nukittorsaavigineqassapput, taamaalilluni pitsaassuseq kommunip sulinerani ilisarnaataaniassamat
- Akisussaassusearneq: Akisussaassuseqartumik iliuseqassaagut innuttaasullu naatsorsuutigisaat naammassillugit

PERIUSISSAMIK SULINIUTEQARFIIT QULIT

Periusissatut pilersaarut 2020-mi Nunarsuarmioqatigiinnut anguniakkat 17-iusut akornanni 15-it kalluarneqarput, taamaakkaluartoq Nunarsuarmioqatigiinnut anguniakkat arfinillit immikkut ersarissarneqarput Avannaata Kommuniata ukiuni tulliuttuni pilersaarusiornernut pingaaruteqartumik attuumassuteqartut.

Suliniuteqarfiit

Pilersaarutitut periusissiaq ukiuni tulliuttuni pilersaarusiornermi kommunip suliniuteqarnermini pingaarnersiunermit anguniagaqarnermullu sakkussatut atugassarivaa. Taamaattumik kommunimi ingerlatsiviit suleqatigalugit kommunalbestyrelse aalajangerpoq ukiut tulliuttut pilersaarusiukkamik suliniuteqarfiit qulit immikkut qitiutinneqassasut. Suliniuteqarfinni tamani takorluukkap qanoq iliusingortinneqarsinnaanera allaaserineqarput. Suliniuteqarfiit assigiinngitsut tulleriillugit allatorneqarput, tamarmillu naligiittut isigineqarput.

Periusissatut pilersaarut 2020-mi suliniuteqarfiit tassaapput:

1. Najugaqarfinni inuiaqatigiit nukittuut, eqeersimaartumik inooqataaneq kulturilulugit
2. Meeqqat ilikkagaqartinnissaannut sinaakkutit pitsaasut
3. Inuiaat peqqissusaat kikkullu tamarmik atugarissaarnissaat
4. Suliffissaqartitsinermit periarfissatsialaat
5. Akisussaaffilimmik takornariartitsinermit ineriartortitsineq
6. Najukkani inuussutissarsiortunuk siuarsaaneq
7. Nunassitarneq, illoqarfimmi avatangiisit aamma inissiat pitsaasut
8. Imermut eqqaavinnullu attavilersorneqarneq
9. Eqqakkanik suliaqarneq aamma avatangiisit
10. Silap pissusianut naleqqussaaneq

Naalagaaffiit Peqatigiit

Nunarsuarmioqatigiinnut anguniagai

Periusissatut pilersaarut 2020 siusinnerusukkut periusissatut pilersaarusiaasimasunut allanut sanilliullugu allaaneruvoq, pissutigalugu Naalagaaffiit Peqatigiit piujuartitsinissaq pillugu Nunarsuarmioqatigiinnut anguniagai kommunip anguniagaanut tunaartatut atorneqarmata.

Nunarsuarmioqatigiinnut anguniakkat 17-it Naalagaaffiit Peqatigiinnut nunanit ilaasortaasunit tamanit 2015-imi akuersissutigineqarput. Nunarsuaq tamakkerlugu nunat tamarmik 2030-p tungaanut nunarsuarmi allannguinnissamut piujuartitsineq pilersinneqasasooq anguniakkani siunertaroneqarpoq, aamma ilaatigut silap allanngoriartornerata kingaallatsinnissaa, nikingassutsip annikillissarnissaa inuiaqatigiillu peqqissuunissaat anguniarlugit.

Nunarsuarmioqatigiinnut anguniakkat 17-it atorlugit Naalagaaffiit Peqatigiit tamat paasisinnaasaannik pilersitsipput, taakkulu atorlugit iliuseqarnissamut piujuartitsinerullu siuarsarneqarnissaanut nunat aqqutissiorneqarlutillu ikiorneqarput. Anguniakkat 17-it immikkoortunik anguniakkanik 169-inik peqarput, taamaalillutik anguniakkat tigussaanerupput iliuseqarfigineqarsinnaanerullutillu. Nunat akornanni najukkat taamaalillutik pingartinneqarput taamaattumik anguniakkat immikkoortuisa ilaannai Avannaata Kommuniata toqqaanartumik atorneqarsinnaapput.

Ingerlatsiviit akimorlugit 2019-imi isumasioqatigiitsivugut, nunarsuarlu tamakkerlugu anguniakkat najukkatsinnut naleqqussarlutigit kommunimullu pingaarnarpaat toqqarlutigit. Taamatut sulineq Periusissatut pilersaarut 2020-mut tunngaviliivoq.

Taamaattumik ullumikkut ukiunilu tulliuttuni unammillernartunut atorluarnerpaasinnasut nunarsuarmioqatigiinnut anguniakkat anguniakkallu immikkoortortai pitsaanerpaasorisavut Periusissatut pilersaarut 2020-mi qitiutinneqassasut kommunimit aaliangiunneqarput. Siunissami periusissatut pilersaarusiornernut atatillugu Naalagaaffiit Peqatigiit Nunarsuarmioqatigiinnut anguniagaasa suliarinerisa killiffiat kingorna Kommunalbestyrelsimit isumagineqassaaq.

Suliniuteqarfinni tamani nunarsuarmioqatigiinnut anguniakkat sorliit najukkani iliussissatut tunniussaqqassanersut takuneqarsinnaapput. Ilanngussani anguniakkat immikkoortortaasa sukumiisut takussutissartai takuneqarsinnaapput.

NAJUGAQARFINNI INUIAQATIGIIT NUKITTUUT, EQEERSIMAARTUMIK INOOQATAANEQ KULTURILU

Inuunermit pitsaasumut piujuartitaqartumullu toqqammavissanik pilersitsiniarneq tamatta suliasaraarput. Taamaattumik najugaqarfutigit piujuartitsiffittut aqqummut ineriartortissinnaanerinit, aammalu kommuni akimorlugu najugaqarfiusuni assigiingissutsit piusut malillugit kommunip aamma innuttaasut akornanni sunniivigeqatigiilluarneq aalajangiisuulluinnarpoq. Taamaattumik kommunip ataqatigiissinnaassua, najugaqarfiusuni kulturit aamma inuit ataasiakkaat sunniuteqarfigisinnaasaattut oqartussaaqataaneq nukittorsarniarparput.

Inooqataaneq tamallu qanimut oqartussaaqataanerit

Inooqataanerimippit innuttaasut aaliangeeqataanissamut pisinnaatitaaffiat, aamma aaliagusseqatiginninnissamut periarfissaat. Innuttaasut tamat qanimut oqartussaaqataanermit suliaqarlutik peqataaffigisaattut, aammalu najugaqarfiusuni ataqatigiiffinnut tamakkununga ilanngussuiffigisaattut allangoriartorneq tapersersortuarniarparput.

Oqartussaaqataaneq aamma qinersineri peqataasarnit pillugit qaammarsaanertigit innuttaasut amerlanerit oqartussaaqataanermit pisinnaatitaaffiminnik atuinnissaat sulissutiginiarpagut. Assersuutigalugu qarasaasiaq atorlugu iluarsissutit aqutugalugit innuttaasunik ilanngussuisarnermit ilusaasumik misissuinikkut innuttaasut tamarmik oqartussaaqataasumik oqaloqatigiinnerni peqataanissaannut qanoq pitsaannerusunik periarfissisinnanerput misissorniarpagut. Aamma assersuutigalugu innuttaasunit ingerlanneqartunut suliniutinut agguassassanik pilersitsinikkut innuttaasut amerlanerit suliaqarnermik aammalu najugarisamittut inui-aqatigiinni akuuffigisaminni ilorraap tungaanut allanguuteqarnissamik qanoq kaammattorsinnaanerigit misissorniarpagut.

Kommunit allat assigalugit qnimut oqartussaaqataanerup qularnaarnissaanut aamma Avannaata Kommunian immikkut ittumik pisussaaffeqarpoq. Kommunimi aaliangiisarnermik ingerlattakkani nunaqarfinni aqutsisut najukkamilu ataatsimiititaliat suliaqartitatut atorneqarlutillu ilanngussornissaat uagutsinnut pingaartuuvog. Suliaqarnerat tapersersorniarpagut, taamaalillutik najugaqarfigisamik ineriartortitaanerata iluani aaliangiisinnaaqataassammata, iliuuserisaasalu sammivilerniarneranni ikiorniarpagut, taamaalillutik piffissamut ungasissumut tunngasuulissammata, aammalu ataatsimoorussatut aaliangiussanik tunngaveqassammata. Najukkami ataatsimiititalianut nunaqarfinnilu aqutsisunut aningaasaliinerit siunnersuinerillu saniatigit, innuttaasut kissaatiminnik isummaminnillu najukkaminni sinniisutik aqutugalugit saqqummiussisinnaanissaat, aamma taamaammatt ilanngullugu qulakkeerniarparput.

Tamatuma saniatigit, innuttaasut tusarniaassutinut akissutigisartagaat pivisorsiortumik atorneqarnissaat taakkulu tamanut ajornanngitsumik saqqummiunneqarnissaanissaat sulissutigiumavarput.

Najugaqarfiusut akimorlugit ilisimasanik parlaasseqatigiinneq

Najugaqarfiusut tamarmik immikkut ittunik tamaviaarfissaqarlutillu piukkunnaateqarfiupput. Taamaattumik kommune akimorlugu iluarsissutit assigiit tamatigit atorsinnaaneq ajorpagut. Taamaattumik pilersaarusiornitsinni najugaqarfigisani assigiingissutsit sianigisariaqarpagut. Aammali taamatut pisoqarnerani siunissami qanoq ineriartussanerminnut tunngatillugu

najugaqarfii mikinerit amerlasuut assigiinnik tamaviaarfissaqarput. Taamaattoqarfinni najugaqarfii akornanni misillitakkaniq ilisimasanillu parlaasseqatigiinneq atorluarsinnaavoq. Taamaattumik assersuutigalugu ataatsimoorussatut pikkorissartitsinerit attaveqarfinilu ataatsimiinnerit aqutugalugit akimuisumik suleqatigiinnerup ilisimasanillu parlaattarneri qanoq tapersersorinnaallutigit misissorniarpagut.

Kultureqarneq sunngiffillu

Innuttaasut tamarmik sunngiffimmi kulturikkullu sammissasaqartitsinerit peqataanissamut periarfissaqarnissaat kissaatigaarput. Tassaapput peqqissutsitsinnut atugarissaarnitsinnut pingaarutilittut ilaasut. Aamma kulturikkut ileqqorisagut nukittuut attannissaat nukittorsarnissaallu sulissutiginiarpagut.

Innuttaasunut assut nuannaarutaasumik iluaqutaasumillu kommunimi kultureqarnermi sunngiffimmilu peqatigiiffiit aaliangiisutut inisisimaffeqarput. Taamaattumik peqatigiiffinnik piunmassutsiminnillu suliaqartunik suleqatigiinnerit nukittorsarniarparput, taamaalillutik suliaqarnermik siamasissumik neqerooruteqarnissamut pitsaasunik tunngaveqartuarlutillu toqqammavissaqartuassammata.

Katersortarfii, multihalit katersugaasivillu kultureqarnermit sunngiffimmilu sammissasaqartitsinermit toqqammavissuupput. Taamaattumik timitalittut atorutsialannik peqarnissaq qularnaarniarparput, tamannalu ilaatigit pisariaqarfiini illuutigereekat iluarsaannerinik aserfallatsaaliornerinillu nassataqarpoq.

Taamaattumik illut sorliit pitsanngorsarneqarlutik atuuffinnut sammisanullu amerlanerit atorneqarsinnaasut nalunaar-

sornissaat sulissutiginiarpagut. Assigiingiaartunik atuuffisinnasut misileraaviginiarpagut, taamaalillutik atorrorissaarutit ulloq unnuarlu, kiisalu ukiuunerani aasaanerilun atorneqarsinnaassammata. Assigiingiaartunik atuuffeqarfik nutaanik sanaartornissamut killilimmik periarfissaqarfinni ingammik iluaqutaasuvog.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfussapput:

- Najukkani kinaassuseq pingaartillugu siunissami ineriartortitsineq pissasoq
- Pilersaarusiornermi innuttaasut peqataatinneqassasut
- Atortuusiviit pioreersut pitsaannerusumik atorluarneqassasut
- Siunissami ungasinnerusumi aqqiissutit ukkatarinerussallugit

Immikkoortunik suliaqarnermi makku samineqassapput:

- Innuttaasunik peqataatitsinerulerneq akuutitsinerulerneq
- Nunaqarfii akornanni ilisimasanik misillitakkannillu avitseqatigiinneq
- Oqartussaaqataaneq aamma piujuartitsineq pillugit qaammarsaaneq
- Innuttaasunit ingerlanneqartunik piujuartitsinermit pilersitanut qinnuteqarfiusinnaasumik agguassassanik pilersitsineq
- Sammivilikkatut piffissamullu ungasissumut iliuuserisassat pillugit nunaqarfinni aqutsisunik najugakkamilu ataatsimiititalianik oqaloqateqarnerit

2 MEEQQAT ILIKKAGAQARTINNISSAANNUT SINAAKKUTISSAT PITSAASUT

Inuunerillunilu peqqissumik inuunissamut tunngavigisassa meeraanerup nalaani assut an- nertussusilimmik pinngortinneqartarpoq, mee- raanerullu nalaani piffissap ilarujussua meeqqat atuarfianniiffiusarpoq. Taamaallilluni meeqqat atuarfiat ilinniagassanik ilikkagaqarnissaq pillugu sinaakkussiiginnangilaq, aammali meeqqat inuttut ineriartornerannut, inooqatigiinnermi piginnaasaannut, aammalu inuiaqatigiinni innuttaasutut nunarsuarmi inooqataasutut ingerlaartuunissaannut assut pingaaruteqarpoq. Taamaattumik meeqqat atuarfiutitta ineriartortitaanerat iliuuseqarfiguassavarput, taamaallilluta meeqqat ilikkagaqartinnissaannut atugarissaarnissaannullu pitsaasunik sinaakkutissanik atugarisassanillu pilersitsinnaassagatta, aammalu meeqqat inuunermi aallartilluarnissaat qularnaassagatsigu.

Nalinginnarmik perorsarsimassuseq sulianullu tunngasunut piginnaasat

Meeqqat atuarfiannut sinaakkutigisat meeqqat atuarfiat pillugu Inatsisartut inatsisaannit aaliangerneqarput, ilaatigut taassuma qularnaarlugu atuartut pisarialinnik sulianut tunngasunik piginnaasassanik tamakkuninnga pissarsiaqartinnissaat. Aammali meeqqat inuunermi ingerlatsinnaanissaminnut piukkunnarsarnissaannut meeqqat atuarfiat pingaarutilimmik akisussaaffimmik tigummiarpoq. Sulianik ilinniagassanik, faginic, tigussaasunik, "hajugaqarfiusuni toqqagassatut" neqeroorutaasut tassaapput uagut kommunitut ilinniartitsinermit sunniuteqarnissaminnut periarfissarput, aammalu nalinginnarmik perorsarsimassutsimik siuarsaaffeqarsinnaaffippat, tamak- kunatigut meeqqat inuttut piginnaasanik, soorlu akisussaaffimmik ilisimanninnermik suleqatigin- nissinnaanermillu imminnik ilinniagaqarsin- naatissammata. Fagit tigussaasut tamakku ineriartortinniarparput, taamaallilluta meeqqat nutaaliornermik isumalioriaasiannik ineriartortitsissagatta, taamaallilluta ajornartorsiutinik iluarsiiviginnissinnaassusaannik, siunissamilu tamaviaarfissanik naapitsinissaannik ineriartortitsilluta.

Ilinniagassanik ilinniartitsineq naammassisin- naaniarlugu tunngaviusoq tassaavoq inini atuarfiusuni ingerlalluurtumik savituussuttip attannissaa. Taamaattumik ilinniartitsisugut pisarialinnik ilinniartitseriaatsitsigut piginnaaneqassapput, taamaallillutik atuartut ilinniartitsiviusutut iluserisanut najoqqutassanullu ilaalernissamut tunngavissaqalissammata. Atuartut piffissamut, pissusaaffinnut, ileqqorisamut inussiarnernermik sianiginninnermillu iluseqartumut, kiisalu in oqatigisaminnut isumaginninnermik tunngaviusumik

paasinninnissamik ilinniagaqarnissaannut atuarfiit aamma akisussaaffimmik tigummisaqartut isumaqarput.

Aamma meeqqat siusissukkut pinngortitamik takunnissinnaassuseqalernissaat aamma piujuartitsinermit paasisaqarnissaat pingaartuuvooq, taamaallillutik siunissami kinguaariingortussat nunarsuarmi silap pissusaata allanngorneranik sunnertisimasumik ingerlassaqarnissaminnut atugassinneqassammata. Ilinniartitsinermit pinngortitamik atugaqarnissaq pingaartillugu inississavarput, aamma meeqqat piujuartitsinermit minguissuseqartumullu nuukkiartornermut ilinniartissallutigit, taamaallillutik siunissamik minguitsumik isumalluutinillu isumaginnittuusumik qularnaareqataasinnaassammata.

Taamatuttaaq ilinniartitsinermit teknologiimik atugaqarnerup nukittorsarnissaa aaliangiisuvooq, taamaallillutik meeqqat teknologiimik paasinnillutillu piginnaaneqalissammata. Siunissami inuiaqatigiinni oqartussaaqataaffiusuni suliffeqarfimmilu teknologiimi ineriartornerup nassatarisaanik digitalikkut piginnaanilinnik assut pissarsiorfiusumi ingerlataqarsinnaanissamut aammalu sulinnikkut peqataasinnaanissamut tamanna pisariaqarpoq.

Kommunimut tamarmut ilinniartitsisunik ilinniagaqar- simasunik aggersaaniarnitsigut tamaviaarfeqarput. Ingerlatsiviit sinneri peqatigalugit inuttassarsiorner- mik attassianermillu periusissiamik suliaqarnermi peqataaniarpugut, taamaallilluta meeqqat atuarfiini fagitigut ilinniartitseriaatsikkullu inissisimaffimmik qaffassaasinnaassagatta.

Inooqatigiinnermi naligiinngitsuuneq annikinneq

Inooqatigiinnermi atugarliorneq, qingasaarinnineq peqqissutsimullu tunngatillugu tamaviaarfigisat ajoraluurtumik nunatsinni meeqqat atuarfianni atuartut akornanni annertuumik takusassaapput, iliuuserisalli sammisaqarfigisat ineriartortinnerisigut meeqqat atuarfiat inooqatigiinnermi naligiinngitsuunermik annikillisaqataasinnaavoq.

Atuarnerup nalaa nuannaarnermik, toqqissisima- nermik ikinnguteqarnermillu malunnartoqarfiussaaq, meeqqanilli atuartunik misissuinerup 2018-imeer- sup (HBSC-p) takutippaa Avannaata Kommuniiani meeqqat 35 %-ii qaammatit kingulliit iluini qingasaagaasimasut. Qingasaarinnineq meeqqat atugarissaarnerannut imminnillu naleqartinnerannut annertuumik kinguneqarsinnaapput,

qingasaagaasullu atajuartunik tarnimikkut ajoqusernissaminnut aarleqquteqarput.

Taamaattumik kommunimi tamarmi atuarfinnik qingasaariffiunngitsunik peqassaagut. Qingasaarinninnermut akiuisumik tamatta pigisassatsinnik periusissiamik suliaqassaagut, taamaallillutik ilinniartitsisut assigiinnik sakkussaqaalissammata, aammalu qingasaarinninnerup pinaveersaartinnissaannut unitsinnissaannullu sakkussaqaalissallutik.

Atuartaat taamaallaat affaannai ullut tamaasa ullaakkorsiutinik nerisarput, 17%- illu kaallutik innartarput. Atugarissaarneq peqqissuserlu nerilluarnikkut peqqinnartunillu nerisaqarnikkut ingerlataqatigiippat, nerisassallu atuartut aallutaqarsinnaassusaannut ilikkagaqarsinnaassusaannullu annertuumik pingaaruteqarput. Taamaattumik piffissami takkuttussami nerisassaqaartitsinermit maleruagassaq suliarissavarput, taassuma atuarnerup nalaani meeqqat nerisassanik peqqinnartunik inuussutissartaqarlutunillu pissarsinissaat qularnaassavaa, kiisalu sumiiffinni tamatuma piviusutigut pisinnaaffiani kalaaliminnertalinnik atuarfimmil nerisassaqaartitsinermit aaqqiissutit eqqussinnaanera misissussavarput.

Ukiuni kingulliunerusuni assorsuaq iluatsitsi- viusumik ilulissani atuarfimmil isumaginninnermik siunnersortinik atorfinitsissimavagut. Taakku ilinniartitsisut oqilisaavigaat, ilinniartitsisut ilinniartitsinermit angajoqqaanillu attaveqarnermik annerusumik sammisaqarsinnaalerlutik, atuarfimmil isumaginninnermik siunnersortit meeqqat immikkut pisariaqartitallit sammisarinnerullugit ikiorsiinissamik ilalersuippat. Kommunip sinnerani illoqarfinni atuarfinnut atuarfinni isumaginninnermik siunnersortinik atorfinitsinnikkut inooqatigiinnermi atugarliorneq pinaveersaartitugulu annikillissarnissaa sammisariuassavarput, kiisalu perorsaanermik-tarnip pissusaa pillugu siunnersuisarfiippat, MISI Avannaa annertunerusumik takusaaatileriarparput.

Sullissisarfiit akornanni ikaarsaariarnerit toqqissi- simanartut

Ulluunerani neqerooruteqarfimmit atuarfimmil ikaarsaariarneq annertuumik allamut nooria- saarfiusinnaavoq, nassataralugit toqqammavissanik, inunnik, piunasaqaatinik naatsorsuutigisanillu nutaanik naapitsinerit. Meeqqat ilaannut ikaarsaariarneq immikkut artornartutut misigineqartarpoq. Taamaattumik ikaarsaariarfiup

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfiussapput:

- Atuarfiit nutaanngorsarneri, tulluursarlugit ullutsinnullu naleqquttunik atortulersorlugit
- Meeqerivinnik nutaanik pilersaarusernermi pinngortitaq timersornikkullu atortut ilaatillugit
- Ilinniartitsisut nunaqarfinni pilerinartunik inissiasaanik pilersitsineq, ilinniartitsisunik ilinniarsimasunik kujamisitsilernissaq attassiinnarnissarlugu anguniarlugit

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammeneqassapput:

- Atuarfimmil nerisassaqaartitsinermit aaqqiissutit aamma nerisassaqaartitsinermit maleruagassiornissamut periarfissanik misissuinerit
- Atuarfimmik qimatsilernermit ilinniagassanik ilitsersuisarnerup aallartissarnissaa
- Qingasaarinnittarnermit akiuisussamik periusissiamik suliaqarneq
- Ilinniartitsinermit IT-mik atuarnerup annertusarn- issaa siunertarlugu ilinniartitsisunik pigin- naanngorsaaneq
- Kommunimi tamarmi ilinniartitsisunik piginnaasalinnik inuttassarsiorlunilu attassianerit

nalaa nukittorsarniarparput, meeqqanullu tamanut atuarfimmik aallartitaqarneq toqqissisimanartoq pitsaasorlu pissarsiarinnissaa isumagissallutigu. Tamanna ulluunerani meeqerivitsigut neqeroorutaasunik pitsaasumik oqaloqateqarnissamik, angajoqqaanillu nukittuumik suleqateqarnissamik pisariaqartitsivoq. Taamaattumik atualernissamut piareersarnerit sungiusarneq pinginngisamik siammasinnerpaamik aamma nunaqarfinnut siammartinneqassaaq.

Atuartaat kalaallit arfineq-marlunnit taamaallaat ataaseq meeqqat atuarfianneereernerup kingorna toqqaannartumik inuusuttut ilinniagarisaannut ingerlaqqittarpoq. Taamaattumik meeqqat atuarfiata kingornatigut susoqarnissaannut 10. klassimi atuartut isummernia-leraangata tapersuisarnermik ilitsersuussinnermillu neqerooruteqarnissarput pingaartuuvooq. 9. aamma 10. klassini ilinniagassanik ilitsersuisarneq aamma ilinniagassanut piareersaatit ilinniartitsineq annermik sammeneqarfiussapput. Ilinniagaqarfinnik suliffeqarfinnillu nukittuneru- sumik suleqatiginninnissamik tamanna pisaria- qartitsivoq, taamaallillutik atuartut suliffinnut takusaaasinnaassammata, aammalu siunissaminni periarfissaasunik ilisimanniilissammata. Atuartaat soraarummeertut soraarummeernerisa kingorna- tigut ukiup tulliani ilinniagassanik ilitsersuisarfiup tapersuisutut kaammattuisutullu attaveqartarneq attatissavaa, taamaallilluni inuusuttuni imaluunniit inuuttassarsiorlunilu inuuttassarsiorlunilu meeqqat atuarfiannit pissusissamisoortutut sivitsuinertut issammat.

3 INUIT PEQQISSUSAAT KIKKULLU TAMARMIK ATUGARISSAARNISSAAT

Innuttaasut atugarissaarnerat peqqissusaallu Avannaata Kommuniata pingaarnepaatippai. Taamaattumik innuttaasut tamarmik kiffartuunerisa pitsanngorsarnissaat sulissutigiuassavarput, aammalu innuttaasunut ajornartorsiutilinnut tapersuinerit ilitersuisarnerillu pillugit neqeroorutisilannik peqarnissaaq qularnaarniarparput. Tamanna suliat akimo r-lugit suleqatigiinnissamik, pinaveersaartitsinermik sulianik, aammalu innuttaasut timimikkut tarnimikkullu peqqissusaannik sammisaqarnissamik pisariaqartitsivoq.

IIlaqutariit qitiutillugit tamakkiisumik isigisumik sullissineq

Ikiorserneqarnissamik pisariaqartitsigaangata innuttaasut pisortat aqqissuussiviata isit nalaanni naapinnissaat, aammalu inummik tamarmiusumik taassumalu ilaqutariisaanik sulianik isumaginninnerup aallaaveqarnissaa qularnaarniarpagut.

Pinaveersaartitsinermik suliat aqqutigalugit meeqqat inissitat amerlassusaat annikillisinnaarparput. Tamanna iluatsitsivigissagutsigu suliamik isumaginninnermut pullavissaq tamakkiisumik isiginniffilik atugarineqalissaaq, tassani meeqqat isumal-luutigisai ilaqutariillu tamarmiusut sulii anner-tunerusumik sammisallutigit. Meeqqat ataasiak-kaat imaluunniit taassuma angajoqqaavi kisiisa sammineqassanngillat, meeqqalli attaveqarfigisai tamarmik. Aamma ilaqutariinnut ilitersuinikkut neqeroorutigisagut nukittorsassavagut, taakkulu annertunerumik pitsaanerumillu atornerqarnis-saat qularnaassallutigu, kiisalu nakkutilliisarneq aamma tapersersuinissamat tunngavigisat as-sigiinngitsut nukittorsassavagut.

Aamma innuttaqut ikiorsernissaannut neqerooru-tit iliuuseqarnissamullu periarfissat assigiinn-gitsut tamakku pitsaanerumik ataatsimut isiginniffissaannik pilersitaqarnissaq pisariaqar-tipparput. Qaammarsaaneq ilisimatitsinermi annertunerusoq sammisassavagut, kiisalu in-nuttaasunik qanoq ikiueriaaseqarnitsinni eqaas-suseqarnerunissaq sulissutigissavarput. Tassani kommunip, peqqinnissaqarfiup, politiit qitiusu-tullu suliaqartut allat akornanni akimuisumik suleqatigiinnerup nukittorsarnissaa aaliangiisu-ulluinnarpoq, taamaallitut innuttaasut sullis-sisarfiit akimorlugit tapersersuinermik, ilitser-sorneqarnermik katsorsagaanermillu eqqortumik neqeroorfigineqarsinnaassammata.

Innuttaasunut sanngiitsunut ornittagaqartit-sineq tapersersuinissamillu neqerooruteqarneq

Innuttaasut persuttarneqarneq, atornerlugaaneq, angerlarsimaffeqannginneq, allanilluunniit tamaviaarfigisassat malitsigisaannik inooqatigiinnermi ajornartorsiutilit kommunimit illersorneqarnissamik ikiortissarsiornissamillu periarfissaqassapput. Tassaniipput siunnersuisarneq ilitersuisarnerlu, aammali timitalittut toqqissisimanartutut toqqammavissatut ilusilinnik neqeroorutit.

Toqqissisimanartumik siniffissaqarneq tassaavoq inuup tunngaviunerpaasutut pisariaqartitaasa ilaat, innuttaasut peqqissusaannut assorsuaq pingaaruteqartoq. Taamaattumik innuttaasunut ajornartorsiuteqartunut immikkullu ittunik pisariaqartitaqartunut orniguttarfissamik unnuisarfiugallartunillu peqarnissaq sulissutiginiarparput. Sumiiffinnik amerlanernik angerlarsimaffinni pisoqarneranut atatillugu atornerqarsinnaasunik pisariaqartitsisoqarpoq. Aamma innuttaasut angerlarsimaffeqan-gitsut pineqaatissinneqartut inissiisarfianni unnuiffissaqarsinnaaneq siunertaralugu piner-luuteqartarnerannik assersuutissaqarpoq. Ajornartorsiutit ilaanik ikiorsinnaasutut naat-sorsuutigineqartumik kommuni orniguttarfimmik siullermik qanittukut pissarsissaaq. Aamma innarluutillit orniguttarfissaannik innarluutilinnullu atornerqarsinutisilannik kommunimi illoqarfiit tamarmik pissarsiaqarnissaat sulissutiginiarparput. Aamma utoqqaat namminneq angerlarsimaffimminni qanorluunniit siviutisumik kissaatigisamittut najugaqarsinnaanissaat kissaatigaarput. Taamaattumik angerlarsimaffimmi ikiuisarneq aamma ulluunerani ingerlatsivinni neqeroorutit aqqutigalugit tapersersuinissamat periarfissaatigut nukittorsarniarparput. Aamma utoqqaat najugassiatilannik sanaartortoqarnissaq sulissutigissavarput, aammalu inuit namminneq najugaqarfigisaa-pitsorluttunut pitsanngorsaaavigineqarsinnaaneri pillugit misissuiniarparput. Innarluutilinnut, utoqqaat pitsorluttunullu inissianik naleqquttunik sanaartortoqarnissaq pillugu INI oqaloqatiginiarparput suleqatiginiarlutigulu.

Inuusuttut inersimasullu akornanni atornerlui-nerit angerlarsimaffeqannginnerillu kommunimi ajornartorsiutaavoq annertusiartortoq, nassata-ralugit killup tungaanut malitsigisatut sunniutit

arllallit, ilaallutik tarnikkut nappaateqarnerit aningaasaqarnikkullu ajornartorsiuteqarnerit. Ullumikkut inersimasunut ajornartorsiuteqartunut katsorsaanissamat neqeroorutit amigaataapput, taamaattumillu inersimasunut sulierusissaaq suliariniarparput, taamaallit pinaveersaartitsinermik suliaqarneq ilitersuinermillu neqeroorutit aqqutigalugit innuttaasut eqqortiasut tamakku annertunerusumik isumassorsinnaassagatsigit.

Timikkut tarnikkullu peqqissusermik siuarsaaneq

Ullutsinni Kalaallit Nunaanni innuttaasuni peq-qissutsikkut annertuunik unammilligassaqarpoq, ilaatigut inooriaatsip kingunerisaanik nappaatit pualaarnerullu annertusiartuinartumik takkus-saalernerannik takussutissartaqartunik. Aamma tarnikkut peqqissutsikkut ajornartorsiortoqar-poq, tamannalu imminortarnerit amerlassuseru-jussuisigut takuneqarsinnaavoq. Katsorsaneq pingaarnertut peqqinnissaqarfikkut isuma-gineqartarpoq, kommunitulli pinaveersaartitsinissamik suliat annertunerusumillu qaammarsaanerit aqqutigalugit innuttaasut taakku aamma taper-s ersorsinnaavagut.

Assersuutigalugu imminut ikiorsinnaalernerimut ikiuisarneq neqeroorutiginiarparput, tassalu innuttaasut imminnut ikorfartoqatigiittut kattussuussinnaanissaannut pitsaasunik sinaakkutissamik pilersitsinikkut. Ininik atukkiisinnavugut, aammalu aallartisarneq aqqissuussinerlu ikiuiffigisinnaallutigit, taamaallitut assersuutigalugit imminornissaminnik eqqarsaateqartut, kræftimik eqqugaasut, atornerlugaasimasut allallu pisariaqartitallit naapinnissamat immin-ullu tapersersornissamat sinaakkutissamik pitsaasunik pilersitsisinnaassammata.

Peqqissusermi naligiinngitsuuneq annikillisar-niarparput. Suliaq tamanna peqqinnissaqarfiup nukittorsakkamik suleqatiginissaanik assut aaliangerneqartussaavoq. Tamanna ilaatigut annertunerumik qaammarsaanermik, ilaatigullu inunnut inooriaatsimikkut ajornartorsiutilinnut, soorlu pualavallaarnermik pujortarnermillu katsorsaanermi neqeroorutissamik amerlaneru-sunik pisariaqartitsivoq.

Kalaallit Nunaata 2030 tikitsinnagu nunarsuarmi timersorfiunerpaatut inissinnissaanik Kalaallit Nunaanni Timersoqatigiit Kattuffiata anguniagaa tapersersorniarparput. Tamanna ilaatigut peqatigiiffiit unnukkullu atuartsinermi neqeroorutit tapersersorneratigut, kiisalu kommunimi timersornikkut atorussanik pitsaanerunermik sulissuteqarnikkut iliuuseqarfigissavarput.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfiussapput:

- Ajornartoortoqartillugu inissianut, qimarnguinnut isumaginninnermilu inissianut nunaminertaqartitsinissaq
- Timersortarfiit pioreersut qanoq inneri iluarsaallugit nutaanillu pisaarnissamat pisariaqartitsineq qulaajarlugi

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammineqassapput:

- Angerlarsimaffeqanngitsut unnuisarfissaa pillugu najoqqutassaliorneq iliuuseqartullu pilersaarusiorneq
- Utoqqaat inissianik isumaginninnermilu inis-siat naammattut qulakkeernissaat anguniarlugit Inissiaatileqatigiiffik INI-mik suleqateqarneq
- Kommunip, peqqinnissaqarfiup, politiit allallu katsorsaanissamik neqerooruteqartut akornanni suleqatigiinnerannik sulieruseqarnerannillu nukittorsaanerit
- Atornerluisuunerimut ajornartorsiutit angerlarsi-maffeqanngitsuunerlu pinaveersimatinniarlugit inersimasut pillugit politikkimik suliaqarneq pinaveersimatinniarlugit inersimasut pillugit politikkimik suliaqarneq
- Innuttaasunik kiffartuussivinni illut atornerqartut pitsanngorsarlugit, innuttaasunut innarluutilinnullu atornerluisarlugit
- Isumaginnittoqarfiup susassaarfiini assigiinngitsuni periusissiorneq

4 SULIFFISSAQARTITSINERMUT PERIARFISSATSIALAAT

Alaakkaasunik isertitaqarluni inuunerup toq-qissisimanartup pilersissinnaanissaanut ilinniagaqarsimaneq suliffeqarnerlu tassaapput tunngaviliissutit ilaat. Innuttagut suliffissaqaler-nissamut pitsaasunik tunngavissaqarnissaat kommunitut qularnaaqataaffigissavarput. Kommunimi suliffissat amerlasoorpassuit pisortaqaqarfinniippuit. Pisortaqaqarfinni ingerlatat sulisunit piginnaanilinnit isumagineqarnissaat qularnaassavarput, taamaalilluta suliasagut akisussaaffeqarfigalugit pitsaasumik naammassinnaassagatsigit. Sulisugut piginnaangorsassavagut, aammalu innuttaasut amerlanerit suliffissaqalernissaat sulissutigissallutigu.

Inuttassarsiornermut attassinissamullu periusissiaq

Avannaata Kommunian tassaavoq Avannaani pisortatut suliffeqarfinni annerpaaq, pisortallu kiffartuussiffiatut ingerlatsiviit, soorlu ulluunerani neqeroorutit, atuarfiit, paaqqinniffittullu najugaqatigiiffiitingerlataraagut. Atorfiit tamakku sulisunit piginnaasalinnit inuttalernissaat pingaartuuvog.

Ilulissani ukiuni arlalinngortuni aatsaat ilinniartit-sisutut perorsaasutullu atorfiit tamaasa sulisunik ilinniarsimasunik inuttassarsivagut. Taamatut allanngoriartorneq kommunimi sulisunik inuttalersuinissamik ajornakusoorfiusuni suli annertunermit ingerlaqqissaaq. Ilulissani Perorsaanermit Ilinniartit eqqaassanngikkaanni kommunimi inuusuttunut ilinniagaqarfissamik, imaluunniit nangitsilluni ilinniartissamik peqannginnerput unammillernarpoq, aammalu inuusuttut ilinniariartortut aallartartut naammassereernermit kingornatigut uteqqittannginnerat annertusiartortoq takuneqarsinnaavoq.

Taamaattumik kommunimi tamarmi sulisunik piginnaanilinnik qanoq inuttassarsiorlutaalut attas-sinnaanitsinnut periusissialiorniarpugut. Kommunitta sumiiffittut najugaqarfigalugulu suliffiginis-saata kajumernartuunissaa sulissutiginiarpugut. Tamatuma ilaatigut nassatarissavaa sulisunit inissiat amerlanerit pitsaanerisullu, sulisunit ilinniartitaqarnermit aallartitsinermillu ingerlatat pitsaasut, kiisalu pikkorissartitsinerit pigin-naangorsarnerillu pillugit neqeroorutit.

Sivisuumi suliffissaaleqisut sioqutsisumillu soraarnerussutisiallit ikinnerit

Siusinaartumik pensionisiallit amerliartortut. Ilaatigut kommunimi innuttaasut amerlasuut timikkut artorsarfiusumik suliffeqarnerannik, taamaattumillu siusissukkat nukeeruttarneri ilaati-gut tamatumunnga pissutaavoq. Suliffissaaleqi-nermut patsisaasut allat tassaapput inooqatigiin-nikkut tarnikkullu ajornartorsiutit, atornerluinikkut unammisassaqaqarnerit, innarluuteqarneq, kiisalu sivisunerisumik nappaateqarnissamut nikikkiartuaarnerup annertusiartornera.

Ineriartorneq taanna illua'tungaanut saatinniar-parput, siusinaartumillu pensionisiallit amerlassusaat 30 %-inik ikilisinnaarlutigit. Ilaatigut piginnaangorsaaqqinnernik neqerooruteqartarnerup iluani kommunitta sullissisarfinni siuttuunissaa tamatuma nassatarissavaa. Sivisuumi suliffissaaleqisunut siusinnartumillu pensionisiaqalernissamik qinnuteqartunut sulinermit sungiusarfissamik neqerooruteqartarnissaq pillugu suliffinnik namminersortunik soorlulusooq pisortat suliffiutaannik pitsaasumik suleqatigiinnissamik pilersitsinissatsinnik tamanna piunasaqarfiuvoq, assersuutigalugu innuttaasut eqqortiasut aamma peqataasinnaalersillugit piffissap ilaani suliffiit im-

mikkut sianigisaqarfigisat annikitsisut atorlugit. Tamatuma saniatigut kommunimi ilitersui-sarnermit kaammattuussisarnermillu ingerlatat sunniuteqarnerussapput, taamaalillutik amer-lanerit suliffissaqalissammata. Taamaattumik sivisunerisumik ingerlataq misilissavarput, taamaalilluni suliffissaaleqisut isumalluuti-gisaannik nassaarnarnermut, sulisinnaas-susaannillu ineriartortitsinissamut annertuneru-sumik piffissaqassammata. Tamatumunnga nangitsilluta maligassiuisoqarnermit pilersitsinnaanerit misissussavagut, taamaalillutik sivisuumi suliffissaaleqisut, aamma siusinaartumik pensionisiaqalernissa-mut qinnuteqartut tulluurtumik tapersersu-gaallutillu ilitersorneqarsinnaassammata, nutaamik suliffittaarnissapimaluunniit siusinaartumik pensionisiaqalernissamik qinnuteqaamut atatillugu misissuinerit naammassinnaata tungaannut.

Saaffiginnittumik inuusuttunut iliuuserisat

Kommunimi inuusuttut amerlavallaat ilinnia-gaaratilluunniit suliffeqanngillat, taamaattorli suliffissaaleqisutut nalunaarsugaasimanatik. Aaqquussuffiup avataaniikkaangata anguniagassatut iliuuserisassiorneq i ajornakusoorinnaavoq. Taamaattumik kommunimi inuusuttut suliffeqanngikkaangata suut tunngaviusarneri nalunaarsorlugillu paasiniarnarparput. Annertunerisumik ilisimasaqalernikkut iliuuserisagut toraagassalersinnaavagut, aammalu pinaveersaartitsinermit suliaqarsinnaalluta, aammalu ilinniagaqarnermit imaluunniit suliffissaqarnermit aallartitaqarnissaannik ikiorsersinnaallutigit, taamaalillutik inersimasutut inuunissaminut aallartilluarsinnaassammata.

Inuusuttunut suliffissat amerlanerit pilersinnissaat, aammalu Majoriami atuagarsornertaqanngitsumik ingerlatani amerlanerit peqataanissaat sulissutiginiarpugut. Ilinniagaqalerlutik ingerlariaqqinnissaannik tamakku najoqqutarisassamik tunngavilissavaat. Orngulluni suliaqarneq, kommunimi suliffinnik ilinniagaqarfissanillu nittarsaassinerit, kiisalu qaammarsaasarerit periarfissanut aqqummik inuusuttunut takutitseqataasinnaapput.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfiussapput:

- Ilinniartarfiit ungasinngisaanni inuusuttunut ilinniartullu kollegiasaannik sanaartornissamut nunaminertassaqaqarfigisat
- Inissiaqarfinnut nutaamut ilanngullugit sulisut pilernartunik inissiaqartinneqarneri

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammeneqassapput:

- Inuusuttut akornanni suliffissaaleqinermit patsisaasunik nalunaarsuinerit, aamma saaffiginnittutut iliuuserisat naammassinissaat
- Piginnaangorsaaqqinnernik suliffissat aamma piffissap ilaani suliffiit pillugit suliffeqarfinnik namminersortunik suleqateqarnerit
- Kommunip suliaqarfianut inuttassarsiornermut attasiniartarnermullu periusissialiorneq
- Sivisuumi suliffissaaleqisunut ilitersuinermit kaammattuisarnermillu ingerlatamut toraagaqartumik iliuuserisat
- Sioqutsisumik soraarnerussutisinnissamut qinnuteqaatinut paatsisaasunik misissueqqissaarineq aamma nalunaarsuineq

5 AKISUSSA AFFILIMMIK TAKORNARIARTITSINERMIK INERIARTORTITSINEQ

Pinngortitarput assissaqanngitsoq avannaanilu kalaallit kulturiat pissutigalugit Avannaata Kommunia tassaalersimavoq nunami nunap immikkoortuini takornariaqarnermi siuttuusoq, aammalu Ilulissani Atlantiku qulaallugu timmisartut mittarfissaq aqutigalugu takornariartitsinermik inuussutissarsiorfimmu ineriartortitsinis samut piukkunnaatit annertuut takusassaapput. Takornarianit ornigarneqartarnerput attallugulu nukittorsarniarparput, tamatumunngali ilanngullugu pinngortitami isumalluutigit sumiiffinnilu inuiaqatigit akigalugit siuariartornerup annertusiartortup ingerlanissaa pinaveersarniarlutigu. Ornigaasarnitta ilisarnaatigissavaa takornariartitsineq piujuartitsisoq, sammisaralugit ileqqorissaartutut akisussaassuseqartumillu angalanerit, pinngortitap illersugaanera, aamma Avannaani inooqatigiinnermi kulturikkullu kinaassutsimik ataqqinnilluni misigisaqartarnissat.

Pisoqarfiup nalaata sivitsornera tikiffissallu nutaat

Aasaanera tassaavoq kommunitisinni takornariartitsinermi pisoqarfik annerpaaq, tamatuma nassataralugit piffissap ilaani akunnittarfinni neriniartarfinnilu piginnaasatigit tamaviaartarfii, aammalu attaveqaasersuutitsinnut annertunerusumik artukkiineq. Takornariaqarnermi pisoqarfiup sivikitsup aamma nassatarai takornariartitsinermik suliaqartut ukioq kaajallallugu inuutissarsiuup ingerlanniarnertigit ajornakusoortitsinerat.

Ukiumut tamarmiusumut tikeraat qanoq anner-tunerusumik agguataarsinnaanissaat misissor-niarparput, taamaalillutik tikeraat unnuinermut misigissasanullu pisariaqartitaannik takornari-artitsinermik suliaqartuusut pitsaanerusumik iliuuseqarsinnaassammata, najugaqarfinni inuiaqatigiinnut ataasiakkaanut artukkiinermik annikillisaassammata, kiisalu ukioq kaajallallugu takornariartitsinermik inuutissarsiorfiup suliarisaanik attassisinnaassammata.

Ilaatigit takornariartut suli avannarparternerullu-tik illoqarfitta nunaqarfittalu amerlanerit tikeraar-nissaannut annertunerusumik kajumissuseqarnerup pilersinniarnera tapersersuiffigalutigu pissaagut, taamaalilluni takornariartitsinerup aamma najugaqarfeeqqat tamakku nukittorsaq-taaffigisinnaammagit, tamatumunngalu ilanngullugu pingaarnertut ornitaq, Ilulissat, artukkerfiuneranik oqilisaasinnaalluni.

Kulturimi kingornussassatut pinngortitamilu takusassaqqittutut ilusilinnik sumiiffiit sorliit misi-gissatigit annertunerpaamik piukkunnaateqar-nerinik misissueqqissaarlutalu nalunaarsuisar-iaqarpugut, kiisalu atorsinnaasatut unnuisarnikkut atortorissaarutinngorlugit illunuk allanngortiterinis-samut periarfissanik misissuissalluta.

Aamma takornarissat amerlassusaasa agguataarnerisalu iluarsiiviginissaannut periarfissagut misissorniarpagut. Tamanna assersuutigalugu aasakkut umiarsuit takornariartaatit tikinnerinut atatillugu akitsuutinik akileeqqusunikkut pisinnaavoq, kiisalu immikkut ittutut pinngortitami sumiiffinnut attaveqarnernut, imaluunniit akunnittarfinni unnuinernut akileeqqutigineqartartumik takornarianut akileraarutit eqqunneratigit, soorlu ilaatigit akileraarutit pinngortitamik isumassuinermut atorneqarfigisaanni Venedigimi Savalimmiunilu pisutut itsillugu.

Kommunitut najugaqarfiusuni takornariartitsi-nermik suliaqartut tamakku, Visit Greenlandip, kiisalu nunap immikkoortuini takornariartitsiner-mik kattuffiit tamakku akornanni annertunerusum-ik suleqatigiinnissaq kajumissaarutigissavarput. Suliaqartut piujuartitsinermik suliaqarmissaminut pitsaanerusunik tunngavissaqarnissaat kissaati-gaarput, tamatumani pinngortitaq, kulturi anin-gaasaqarnerlu imminnut tunngaveqarfiussallutik.

Pinngortitamik, kultureqarnermik misigissarsiorfittillunilu takornariartitsineq

Nunarsuaq tamakkerlugu pinngortitamik, piujuar-titsinermik aamma assissaqanngitsutut kulturikkut misigissasanut attaveqarnernut soqutiginninnerup annertusiartornera misigissassaavoq, tamakkulu Avannaq sulinnigiffeqarnermi ornitassa-tut kajumernartunngortippaa.

Pinngortitarput alianaatsorsuaq tassaavoq kajumernartuni pingaarnersaq, aammalu takornarianut najugaqarfiusumilu innuttaasunut annertuumik naleqartuusooq. Taamaattumik ajoqusertinnagu pinngortitap tikinneqarsinnaanissaa sulissutigissavarput. UNESCO-p nunataa pinngortitamik ataqqinnilluni asip pilersaarusiornanertut takornariartitsinerup allanngoriartornerata qanoq ilanngun-neqarsimaneranut assersuutissatsialaavoq. Asip pilersaarusiornanertut piujuartitsisutut akisussaaffeqartumillu aaliangiussinerit

tunngavigalugit takornariartitsinikkut allanngoriartornerup nanginnissaa qularnaarniarparput.

Ukiuunerani misigissasanut assissaqanngitsunut, soorlu Dark Sky'imik takornariartitsinertut ittunik iluaqutigineqanngitsumik piukkunnaat takusin-naavarput. Tamaani Ilulissani Arsarnersiorfiup takkuttussap piviusunngortinnera ukiuunerani takornariartitsinermut periarfissanik nutaanik pilersitseqataasinnaavoq. Aalisarneq aamma piniarneq tassaapput avannaani immikkut ittutut misigissassat ilaat, aasap naajartornerani ukiamilu misigissarsiorluni takornariartitsinermik niuf-faffimmik ammaasinnaasut.

Takornariartitsinitsinnik siunissami ineriartor-titaqarneq sumiiffimmi pitutatut piukkunnaatit tamakku sammisaralugillu najugaqarfiusuni pilersitat tapersersussavai. Avannarpassisuni qimussernermut qajartornermullu ileqqorissat assissaqanngivissut, sumiiffinni allani misigineqarsinnaanngitsut ipput. Kulturitsinnik immikkut issueqartumik tikeraat amerlanerit misigisaqarnissaat sulissutiginiarpaput, taamaalilluni najugaqarfeeqqanik najugaqarfinnilu suliaqartunik tamakkuninnga takornariartitsineq taper-sersueqataasinnaassammata.

Kommunitut Avannaata Kommunia takornariar-titsinermi nunap immikkoortorisaatut nukittor-saqatigissavarput, ilaatigit ornitassaattita annertunerusumik ussasaarutiginerisigut, tamannalu innuttaasut, katersugaasivii, takornariartitsinerillu inuutissarsiorfiup akornanni akimuisumik suleqatiginninnissamik pisariaqartitsivoq. Ilulissani qitiusumik inissisimaffeqartumik kommunip ingerlataanik takornarianut ilisimatitsisarfik ineriartortinniarpaput, taassumalu takornariar-titsinermik suliaqartut assigiinngitsut suliffeqarfii tapersersorsinnaavai, aammalu annertunerusumik takusaaalernerit ilalersuisinnaalluni, aammalu kommunimi misigissarsarpassuit tamakku ataatsimut isiginniffilersinnaallugit.

Attaveqaasersuutit avatangiisinillu sunniinerit

Atlantiku qulaallugu timmisartut mittarfissaatigit Ilulissat qaasuitsup killeqarfiata avannaani ornitassanut pingaarnertut attavinngorsinnaavoq, mittarfiullu kommunimi tamarmi attaveqarsin-naassutsimik pitsanngorsaaqataaanissaa naat-sorsuutigisaavoq, nunami namminermi aamma Atlantiku qulaallugu timmisartuusissarnerit assigiiaarnerusumik angalasalernerit, kiisalu angalanissamat billettut akikinnerulernissaat pis-sutigalugit.

Taamaattumik takornariartitsinerup annertusinis-saata iliuuseqarfiginissaa qularnaassavarput, pingaartumik Ilulissani, aammali kommunip ilaani sumiiffinni allani. Attaveqaasersuutit timitalittullu toqqammavigisat, soorlu aqqusineqarneq aamma umiarsualiveqarfiit pisariaqartitap naapertorlugit nutarsarlugillu annertusarneqarnissaannik tamanna nassataqassaaq. Aamma akunnittarfinnut atasutullu inuutissarsiorfinnut nunaminertanik pisariaqartunik atugassiinissaq sulissutigissavarput, pinngortitamik isumaginilluta.

Aamma takornariartitsisoqarfiup alliertortup nas-satarisaanik avatangiisinik sunniutaasut minguti-tsinerillu killilersimatinnissaat pingaarlunnarpoq. Ilaatigit sumut tamaanga eqqakkat pinaveersaartinniassavagut, taamaattumillu pisortat eqqaaviisa naammannissaat isumagissallutigit, kiisalu kikkunnut tamanut ammasunik perusersartarfeqarnissamat periarfissat misissussallutigit.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfiussapput:

- Takornarialerinerit attuumassuteqartunik nu-naminertanik pissarsinissamat pisariaqartitsineq qulaajarlugi, matumani pinngortitaq najukkanilu innuttaasut eqqarsaatigalugit akunnittarfiksionertaralugu naammattunik inissilluagassanillu nunaminertaqartitsineq ilanngullugu
- Kommuni tamakkerlugu tikikkuminassuseq angalariaannaanerlu qulakkiissallugit
- Nunami pilersaarusiornermi takornariaqarneq ilanngutissallugu
- Ornitassat nutaat suliarinerinut atatillugu pilersuinerit attaveqarneq periarfissanngor-tillugu, matumani nunaqarfinni kuuffeqarnerup pitsanngorsarnissai ilanngullugit

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammeneqassapput:

- Kommunip, takornariartitsinermik suliaqartut, Visit Greenlandip, nunap immikkoortuani DMO't, aamma najugaqarfinni inuiaqatigiit akornanni suleqatigiinnerit nukittorsarneri
- Kommunimi sumiiffinni amerlanerit takornaria-nut ornitassanik ineriartortitsillunilu ussas-saruteqarnerit
- Takornarialerinerit suliniutit piujuartinneqarsin-naasut pillugit periarfissarsiorneq

6 SUMIIFFINI INUUSSUTISSARSIORNERMIK SIUARSAANEQ

Inuussutissarsiorneq kommunip aningaasaqarnerata siuarsarneranut tunngaviuvoq, taamaalillunilu aamma kommunitta innuttatsinnut najugaqarfigalugulu inuuffigissallugu sumiiffittut kajumernartutut attassinnaaneranut ineriartortissinnaanerannullu tunngaviliilluni. Taamaattumik pilersaarusiornitsigut inuussutissarsiornermut atugassanik pitsaasunik qularnaarinnegataansarpur pingaartuuvoq. Ilulissani mittarfinngortusaq kommunimi tamarmi inuussutissarsiornermut periarfissanik nutaanik, pissanganartunik ammaassaaq, pilersaarusiornertu sapinngisamik annertunerpaamik iluanaaruteqarnissamut ilalersuinissaa isumagisariaqarparput.

Aalisarneq piujuartitsisoq

Aalisarneq tassaavoq kommunitisinni inuutissarsiuutit pingaarnersaat, aningaasaqarnikkut siuarsarnitsinnut ilalesuillunilu sulisartutta 30 %-ii sinnerlugit amerlassusilinnut suliffissaqar-titsisoq. Aalisarnerup iluani kommunini siuttu-juarniarpuq. Taamaattumik umiarsualivinnut atatillugu nunami atortorissaarutit naammattunik, ilanngullugit atortussanik maskiinani ilu-pisariaqartunik qularnaarinnikkut aalisarnermut atugassat pitsaasut pilersinniarpagut.

Ilaliulluguttaaq aalisarneq isumannaannerusumik piujuartitsinerusumillu aqunneqarnissaa sulis-utigisariaqarpoq, taamaalilluta pinngortitami ataqatigiiffiit uumassuseqarluartut attassin-naassagatsigit. Ullumikkut aalisarnermi assut eqqaasoqarpoq. Inuussutissarsiornermi periar-fissat nutaat, isumalluutinillu pitsaanerusumik iluaquteqarnissaaq ammaaffiginiarlugu sumiiffinni tamakkuninnga tunisassiorunik oqaloqateqar-niarpuq.

Assersuutigalugu aalisakkat amii suliarineqarsin-naapput taskit, kamippaat assingusullu suliar-nerinut atorineqarsinnaasunngorlugit. Kommuni-p killeqarfiata iluani suliaqartarneq annertunerusu-mik pisinnaassappat tamanna kikkunnut tama-nut annertuneramik iluanaaruteqartitsisinnavaoq.

Aalisarnermi unamilligassaaq kommunimut tamarmut atuuttuusooq tassaavoq immap naqqa-ni aalisarnermi atortut annaaneqarsimasorpas-suit. Tamanna aalisarnermik sulialinnut, kiisalu imartami avatangiisinut kinguneqartitsivoq, aalisarnermi atortut annaaginnakkanik pisaqar-tarnerinik patsiseqarmata. Aalisarnermi peqati-giiffinnik suliaqartunillu attuumassutilinnik allanik suleqateqarnikkut immap naqqi ningittakkanik qassutinillu katersuilluni salinnissaat tapersersorniarparput. Aamma siunissami aalisarnermi atortut annaannissaat qanoq pinaveersartinniarsinnaaneripput misissorniarparput, assersuutigalugu qassutit nalunaarsornissaat pillugit qaammarsaanerup annertusineratigut, kiisalu suliarisanik atugaqartitsilersinnaanikkut, tassani aalisarnermi atortunik annaasanik katersuisimasunik kommuni aalisartunik akissarsisitsisarlu.

Aammalu aalisarnermut kommunip malittarisas-siai naleqqussarlugillu nutarsartariaqarpagut, taamaalillutik piujuartitsinermik siuarsaalersillu-git, kiisalu arfanniarnermut piujuartitsinerusutut periusissianik peqarnerisooq misissorlugu.

Mikisumik inuutissarsiuutit ingerlataqartunut tapersersuinerit

Sumiiffinni mikisumik inuutissarsiuutit ingerla-taqartut tapersersornissaat sulissutiginiarparput. Taamaattumik inuutissarsiuutit ingerlataqartunut aallartisaasunullu nutaanut siunnersuinermik ilitsersuinermillu neqerooruteqarniarpuq. Assersuutigalugu qarasaasiaq aqutitigalugu niuernerup mikisutut suliffiusunut, sanalukkanik najugarisamillu tunisassianik allanik nioqquteqartunut ukiup ilaa pisoqarfik annertusisissinnaavaa.

Tamatuma saniatigut inuutissarsiorfinnut sumi-iffinnik nutaanik atugassiinnikkut, inuutissar-siorfiup atugaqarfiusunut eqqortiasunut, soorlu illut najugaqarfiusut avatangiisinut akornusersuiffiginngisaanik inuussutissarsiorfik pitsaasunik atugassaqarnissaa qularnaarivigi-sinnaavarput. Aamma nunaminertat pioreersut ilaat nuuttariaqarsinnaapput, taamaalillutik nu-naminertat pitsaanerpaamik atorluarneqassam-mata, aammalu ineriartortitsinissamut periarfis-sat pitsaanerisut pilersinneqarsinnaallutik.

Taamatuttaaq inuussutissarsiorfimmu at-taveqaasersuutit pitsaasut sulissutigineqassapput, taamaalilluni usinik nioqqutinillu assartuineq pisariunnginnerulissammat. Ilaatigut tamanna isumaqarpoq nunami umiarsualivimmi atortorissaarutit pitsaasut qularnaassagigut.

Niuffaffinnik nutaanik periarfissiineq

Mittarfittaassaaq avammut nioqquteqarluni niuffaffinnut nutaanut periarfissanik ammaas-saaq, assersuutigalugu Atlantiku ikaarlugu neriniartarfinnut aalisakkanik pisarlaanik nioqquteqarnernik. Aamma mikisumik inuutis-sarsiuutit ingerlataqartunut tamakkuninnga, sanalukkanik tunisaqartartunut niuffaffinnik annertunerisumik ammaassaaq, taamaalil-lutalu nunatsinni kulturimik ilisimasaqassuseq siammartersinnaavarput.

Sermersuarmit sermeq imerlu taamatuttaaq avammut nioqqutaasinnavaoq, imermik imigas-samik nunarsuarmit niuffaffigisaq angisuupilus-summat, uagullu piukkunnaatinik takusas-siaqarnermut ilaasinnavaoq, suliffeqarfiillu nutaat naapinniarsinnaallutigit.

Ornigassanut nutaanut, soorlu USA-mut timmisartukkat angallavissanik nutaanik takkuttoqassappat illoqarfimmi maani nioqqu-tigineqarsinnaasunik tunisassianut nutaanut aamma at-taveqartoqalersinnaavoq. Niuffaffit nutaat tamakku tapersersorniarpagut.

Inuussutissarsiornerup ineriartortitaanerani atorineqarsinnaasunik pinngortitami isumalluu-terpassuit kommunitisinni pigaagut. Assersuuti-galugu kommunitisinni aatsitassanik piaanissa-mut piukkunnaat iluaqutigineqanngitsoq annertoq ippoq. Avannaata Kommuniani aatsitassarsiorneq nunat tamalaani suliaqartunut kajumernartunngortinniarparput, tamannali pitillugu aamma piumasaqaateqassaagut, allanngoriartornerlu avatangiisinut, pinngortitamut najugaqarfinnilu innuttaasunut piujuartitsisutut isumatusaartumik pissanissaa qularnaassallutigu.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfiussapput:

- Avatangiisit inissiallu sianigalugit inuutissar-siorfinnut oqimaatsunik ingerlatsiffiusunut nunaminertat atugassiarineqartarnissaat
- Aalisarnermut iluaqutaasumik nunami umiarsu-alivinni atortorissaarutit pitsanngorsarnissaaq pitsanngorsarnissaaq
- Attaveqaasersuutit pissutsinik pitsaasunik sulissuteqarnissaaq

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammeneqassapput:

- Nunaminertanik pisariaqartit, kiisalu siuarsarnissamut periarfissat pillguit suliffeqarfinik oqaloqateqarnerit
- Inuussutissarsiornerup ineriartortinneranut ni-uernerit periarfissallu nutaat ikorfartorlugit
- Nunami imartamilu avatangiisinik isumatusaarl-uni ingerlatsinerup ineriartortitsinerullu pissanerat pillugu inuussutissarsiorunik oqaloqatigiinneq

7 NUNASSITTARNEQ, ILLOQARFIMMI AVATANGIISIT AAMMA INISSIAT PITSAASUT

Kommuunip inoqarfiisa piujuartitsineq aallaavigalugu ineriartortinnerat siunissamut ungasissumut siammasissumillu takorluuinermik piunasaqaatitaqarpoq, tassani inunnut inuunermi najugarnermilu atugassanik pitsaasunik pilersitsissaagut, avatangiisit pinngortitarlu innarlernagit. Ilutigitillugu piujuartitsisumik pilersaarusiorneq aningaasaqarnikkut akisussaasuseqarnermik aamma ilisarnaateqarpoq, tamanna ima isumaqarpoq, iliuusigut pingaarnersiuusagigut silatusaartumillu nunasseriaatsinut aamma innuttaasut agguataarnerisa ineriartortneri isigalugit. Illoqarfigut nunaqarfigullu as- sigiinngitsorpasuarunik unammilligassaqaarmata, najukkami atugassarititaasut periarfissallu anertoerujussuarmik apequtaassapput. Siunissamut pilersaarusiornermi eqikkaakkiartorneq, angallannermi annertunerusumik sillimaniarneq, najugaqarfiit ingerlalluartut aamma illut akornanni inunnermut inissaqarneq qitiutinneqassapput.

Pilersaarusiornermi tungaviusumik tungaviit
Kommuunimi tamarmi tigussaasumik pilersaarusiorneq siunissamut ungasissumut isigaluni pissaaq, taamaasilluta nunasseriaatsit inuiaqatigiillu aguataarnermik ineriartortitaa aamma siunissami pisariaqartitat akueriniassagatsigit. Takusinnaavarput, kommuuni inoqutigii amerlassusaat agguaqatigiissillugu apparartortoq, ilutigitillugulu innuttaasut utuqqaat ukiuni aggersuni amerliartorujussuassasut. Taamaattumik pilersaarusiornermi aappaqanngitsunut inissianik apparinnullu meeraqanngitsunut inissianik pisariaqartitsinerup annertusiarortnera pingaartittariaqarparput.

Sumi tamani inissiat aserfallatsaaliornissaannik unammilligassaqaarpoq, tamannalu ima isumaqarpoq, sanaartukkat naatsorsuutigisamik sivikinnerusumik piusarnerannik. Taamaattumik INI suleqatigalugu kissaatigaarput, inissianik kommuunit aamma Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartunik aserfallatsaaliuinermit pilersaarutit suliarinissaa, taamaasilluta atuussinnaaneq sivisuneruniassamat.

Nutaamik sanaartukkanut tunngatillugu, aqqiissutissat aserfallatsaaliuinermit sallitinniarparput atortullu nungullaruminaatsut piunasaqaatigalugit, soorlu qisuk qalliutitut atorlugu. Aammattaaq piunasaqaatigissallugu pisariaqassaaq, nutaamik sanaartorneq atortunik piujuartitsisinnaasunik sananeqassasut, aammalu avatangiisit eqqarsaatigalugit sanaartortoqassasooq, taamaasilluta nukimmik atuulluarneq qulakkeerniassagatsigu.

Aammattaaq qulakkiissavarput, inuussutissarsiutit oqimaatsut ineqarfinnut ungasissumut inissinneqar-nissaat, taamaasilluni avatangiisit sunnerneqarnerat innuttaasunut illoqarfimmilu inuunermut ajoqutaannginniassammata. Ilulissani kissaatigaarput, aamma siunissaq ungasinnerusoq isigalugu, inuussutissarsiutit oqimaannerusut illoqarfiup qeqqaniit nuunneqarnissaat.

Illoqarfinnut ineriartortnermut pilersaarutit

Illoqarfinni inooriaatsip pitsaassusaata piffissamut naleqquttuunissaa, pilersaarusiornerullu siunissami inuiaqatigiit agguataarneranni pisariaqartitanut naapertuunnissaa isumagissavarput.

Ilulissani mittarfimmumut aningaasaliissutit ilaatigut nutaanik suliffippasuarunik nassataqassapput taamaasillunilu inissianik pisariaqartitsineq annertusissalluni. Taamaattumik Ilulissat Avannaa pillugu ineriartortitsinissamut pilersaarut suliarisimavarput, Nuuaarsuup Ilulissallu avannaatungaata qanoq sanaartorfigissarnissaannik ineriartortinneqarnissaannillu pilersaarut tigussaasumik imalik, inissianik nakernartunik pilik, inuussutissarsiorneq kiisalu kulturimik sunngiffimmilu sammisassaqaartarfiit. Sulissutigissavarput, inissianik assigiinngiiaartunik neqerooruteqartoqarnissaa. Ilulissani innuttaasut 38%-ii kisimiittuupput, tamannalu ima isumaqarpoq, inissiat mikinerusut piunaneqaraluttuinnarnissaannik. Alloriarneq siulleq tassaavoq, sanaartorfissat pioreersut atornissaat, maannalu tasersuup imeqarfiup taartissaanik nassaarnissaaq, taamaasilluni imeqarfiup killeqarfik nikisinneqarsinnaaniassamat. Aammattaaq sulissutigissavarput, aquserngit mittarfimmumut nutaamut aqquummik ilaneqarnissaat, taamaasillunilu orninneqarsinnaaneq annertusiarlugu illoqarfiullu immikkoortortai imminnut atassuserniarlugit.

Illoqarfiup immikkoortortaasa ineqarfiillu uummaarissut ineriartortinnissaat kissaatigaarput, taakkunanin inissiat, qitiusumik atuuffiit aamma inuussutissarsiortnermi kiffartuussineq sammisassaagallartut, pinnguartarfigallartut naapittarfigallartullu atorlugit illoqarfiup immikkoortortaannut sunniutilimmik toqqiissimanermillu pilersitsilluta. Illoqarfiup sumiginnagartaa imaluunniit soqanngitsortaa sunniutilimmik toqqiissimasumillu sammisaagallartut, pinnguartarfigallartut aamma naapittarfigallartut aqutigalugit sunniutilimmik ineriartortitsinermillu pilersitsiniarluni aallartinneqartariaqarput. Aammattaaq aqqusinernut pisuffiissannut pisuinnaallu aqutaassaannut piffinnik immikkoortitsisariaqarput, taakkua illoqarfiup immikkoortortai atassuserinnaassavaat, pisuinnarnut cykkilertunullu angallannermik isumannaaneq pitsanngorsarlugu

kiisa peqqissuseq annertunerulersillugu.

Siunissami pilersaarummi aamma qimmilivinnut inissaq eqqarsaatigissavarput, taakkua ornik-kuminartuuniassammata, tamatumani eqqarsaatigalugit masarloqaratarsinnaanera aamma nipimik ajoqusersuisoqarsinnaanera.

Aammattaaq illunik ilusilersuisarnermi politikki ineriartortittariaqarparput, ataqatigiinnermik pilersitsinissaasooq aamma avatangiisinik tigussaasuni killiliussinnaasooq illoqarfimmillu assigiinngisitaartumik ineriartortitsinermit ilaasinnaasumik. Kulturikkut kingornussarput, tassunga ilanngullugit illut eqqissisitat erigiassallu, illunik ilusilersuisarnermi politikkip ilaattut ilanngunneqartariaqarput.

Uummannami, Upernavimmi aamma Uummannap, Upernaviup aamma Qaanaap ineriartortinerini sanaartukkat pioreersut eqikkartuussimaneri sapinngisamik tunngavigisariaqarput. Inuussutissarsiortut pitsaasunik tunngavissaqarluartittariaqarput kiisalu sunngiffimmi peqatigiffeqarnermilu sammisaqarneq pitsaasunik periarfissaqalersillugit, illoqannginneranik ataatsimullu inissianik ineriartortitsinikkut. Tamatumani pisariaqarpoq paasiniassallugu, illut atorneqanngitsut sorliit siunertanut nutaanut atorneqaqqissinnaanersut.

Illoqarfiup immikkoortortaannut nutaanik sanaartorfissagissanermit atatillugu Nukissiorfiit aamma Namminersorlutik Oqartussat suleqatigissavagut. Uummannami Upernavimmi illoqarfiup immikkoortuinik nutaanik ineriartortitsineq pingaarnertut illoqarfiit avannamut kimmum tungaanut ineriartortinneqassapput, Upernavimmi nutaamik aqquserniarluta aallartereerpugut, aqqusineq immikkoortumit nutaamit illoqarfiup immikkoortortaannut pioreersumut atassutisiliinnaasooq. Aaliangersimasumik qaarsooqannginnera peqqutigalugu, Qaanaami misissussarvarput, sumi aamma qanoq pitsarnerpaamik sanaartorsinnaanarluta.

Inissiat pitsaassusaasa qaffannissaat sulissugissavarput, ingammik avannaani, tassani inuit amerlasuut inissiani mikisuni aserfallatsaaliuissimannginneq peqqutigalugu peqqinnangitsuni najugaqatigiittarput. Ajornanngippat inissiat pioreersut ilaasa iluarsartuunneqarnissaat sulissutigissavarput qulakkeerlugulu, inissiat sanaartorneqarumaartussat angissusaat innuttaasut pisariaqartitaannut tulluuttuunissaat.

Kommuunip pilersaarutaani makku suliaqarfiussapput:

- Inissianut inuussutissarsiuteqartunullu nutaanut nunaminertaqartitsinissami najukkani inuiaqatigiit avatangiisillu pingaartinneqassapput kiisalu immikkut pitsaassuseqarneq kulturikkullu oqaluttuarisaaneq najukkani inuiaqatigiit atu-gaat isumatusaarfigineqassallutik
- Illoqarfimmi avatangiisini uumassuseqartut assigiinngitsunik atuuffiit silamiiffissat sammisassaallu pitsaasut pilersinneqassapput
- Najugaqarfiusuni minguinnertat annertusarlugit ataqatigiissumik isumanaatsumik angallannernut mingutitsisuunngittunut attaveqarfinngortinnissaat
- Sumiiffiit atorneqanngitsut eqqarsarlualuni atorneqassapput imatullu pissallutik, pitsaasumut iluaqutaallutik
- Ilulissat Avannaa pillugu ineriartortitsinermit pilersaarut kommuunit pilersaarummut il anngullugu suliarineqassaaq
- Illoqarfinnik pingasunik ineriartortitsinermit pilersaarutit
- Nunaqarfinnik ineriartortitsinermit pilersaarutit

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammineqassapput:

- Sanaartorfissarissaanermik aningaasaliissuteqarneq
- Illunik ilusilersuisarnermi politikki
- Illoqarfiup kusassarnissaanut periusissiaq aamma sanaartorfissanik atoqqiineq

Nunaqarfinnut ineriartortitsinermi pilersaarutit

Nunaqarfinni inuuneq pitsaasooq attatiinnarniarparput. Taamaattumik kissaatigaarput najukkami innuttaasut unammilligassaat piukkunnaataallu misissoqqissaarlugillu suussuserinissaat kissaatigaarput siunissaq ungasinnerusoq isigalugu pilersaarusiorneq siunertaralugu, iliuusissanik aningaasanillu pingaarnersiunermit iluaqutaasinnaavoq, nunaqarfinnulu avatangiisit tigussaasut pitsanngorsarlugit.

Nunaqarfinni annertunerpaamik inuussutissarsiorneq nunassittarnermut tunngaviliisuvoq. Taamaattumik tigussaasumik pilersaarusiorneq eqaatsoq pisariaqarpoq, taamaasilluta piniarnermit aalisarnermullu periarfissanik pitsaasunik pilersitsiniassagatta. Nunaqarfiup aqqusinilullutillu umiarsuali-villupput. Attaveqatigiissaarutit pilersuinermit periarfissat pitsanngorsarneqarnissaat sulissutiginiarlupput, tamanna inuussutissarsiortnermik pitsaasumillu inuttut inuunissamut pingaaruteqarluninarmat.

Sumiiffinni arlalinni atorunnaarnikunik aserfallassimasunillu illuliorfissani pilernartuni illoqarpoq, tamanna inuunermut pitsaassusaamut sunniuteqarpoq kiisalu avatangiisit tigussaasut misiginerannut pitsaannangitsumik sunniuteqarluni. Taamaattumik periusissiaq, qanoq illuliorfissat atoqqinneqarsinnaanerat nunaqarfinnillu kusassanissaaq pillugu suliariniarlupput, taakkununga ilanngullugit nunaqarfinnut ataasiakkaanut isaterinissamut pilersaarut.

8 IMERMUT SUKULUISAARNERMULLU ATTAVILERSORNEQARNEQ

Avannaata Kommuniata kissaatigaa, innut-taasut imermut minguitsumut sukuluisaarnermilu pitsaasunik attaveqarnissaat. Taamaattumik Nukissiorfiit suleqatigalugit innuttaasut imermik pilersorneqarnermut aamma pitsaasunik sukuluisaarnermi attavilersorneqarnissaat pitsanngorsarniarparput. Suliassaqarfiit artornartuupput, inissianut, inuussutissarsiornermut aamma attaveqatigiissutinut siunissamut ungasissumut pilersaarusiornermut piumasaaqateqartut innuttaasut peqqissusaannik attuisut. Taamaattumik imermut sukuluisaarnernullu illoqarfinnut nunaqarfinnullu atatillugu pitsaasunik attaveqalernissamik pilersaarusiaq suliariniarparput.

Imermut attavilersorneqarneq

Illoqarfinni sisamani ukioq kaajallallugu imermik pilersorneqarneq nikerarpoq. Naalakkarsuisut suleqatigalugit imermik pilersorneqarneq naammattoq, assigiiaartoq, imermillu imigassamik qaf-fasissumik pitsaassusilik pilersinniarpaput.

Nunaqarfinni inissiani ataasiakkaani ukioq kaajal-lallugu toqqaannartumik imermik pilersuiso-qanngilaq. Innuttaasut, ikittunnguit kisimik pin-natik, imertartarfanni imertartarput, taakkunani aasaanerani imermik kuutsitsivimmit slangitigut imeq inissianut ataasiakkaanut ingerlasarpoq (aasaanerani imeq). Naalakkarsuisut suleqati-galugit imeq imigassa naammattoq qaffasissu-mik pitsaassusilik aamma imermik maqitsisarfiit naammattut pilersinniarpagut, taamaasillutik innuttaasut imermik ajornanngitsumik pissar-siniassammata. Aammattaaq Naalakkarsuisut suleqatigalugit immap erngata salittarnissaa mis-

issorniarpaput, sumiiffinni imeqarpiannngitsuni.

Aammattaaq pingaaruteqarpoq illoqarfinni nu-naqarfinnilu tatsit imeqarfiusut minguitsitsiner-mut illersornissaasa sulissutiginiissaat, taamaasilluni avatangiisinik atuineq artorsaatissiissanngimmat.

Sukuluisaarnermi pissutsit

Sukuluisaarnermi pissutsit pitsanngorsarniarlu-git, angerlarsimaffimmi aamma suliffeqarfinni, Naalakkarsuisut suleqatigalugit Issittumi perusuersartarfimmik ineriartortitsinissamut peqataaniarpagut, sumiiffinni perusuersartarfinnik kuutsittakkanik pilersitsinissaq siunertaanngip-pat pilersissallugu. Tamanna ingammik nunaqarfinni nunamilu ammasumi pisariaqarluinnarpoq, kisianni aamma tamanna inissiaqarfinni nutaanngitsuni pisariaqarpoq, tassani sukuluisaarnermi kuuffinnut attaveqaatit pilersinneqarsimannngimmata.

Taamaasilluta sulissutiginiarpaput, perusuersartarfeqarnermi pissutsit ullutsinnut naleqquttut illunut pioreersunut ikkussuunnissaat sukuluisaarnernup qaffasissuseqarnera siuvarsarniarlugu. Perusuersartarfeqarnermi aqqiissutit nutaat nassaariniarpagut, soorlu assersuutigalugu perusuersartarfiit ikual-laasinnaasut aamma perusuersartarfiit allat piujuartitsinissaasut. Aaqiissutit taama ittut illuni sanaartukkani nutaani aamma nutarterinermik suliniutini siullermik ikkussuunneqassapput, namminerisamillu angerlarsimaffiutilinnut maligassiusinnaallutik.

Sulissutiginiarpaput, kommunip suliffeqarfiutaani suliffiit tamarmik sukuluisaarnermi ator-tunik pitsaasunik peqarnissaat. Kommunimi sulisunut uffarfeqassaaq, perusuersartarfeqassaaq

aamma atisanik sulinermi atortakkanik errorsisoqarsinnaassaaq, sulisunut timikkut piumasaaqatitaqartuni. Kloakkit aqqutai imikullu allat pitsaasunngorlugit sulissutiginiarpagut, taamaasillutik pinngortitami eqqaaveqarneq/perusuersartarfeqarnermi pissutsit illoqarfinni nunaqarfinnilu peqqinnartuuniassammata.

Eqqakkat aqquataasa allallu erngup errortuutikup eqqagaaneranut atortut pitsaasuunissaat sulissutiginiarpagut, taamaasillutik pinngortitami sukuluisaarnermi pissutsit illoqarfinni nunaqarfinnilu peqqinnartuuniassammata.

Aammattaaq sulissutiginiarpagut, illoqarfinni nunaqarfinnilu eqqiluisaarnikkut aqqiissutit nutaaliaasut ineriartortinnissaat, taamaasilluni inuiaat peqqissusaat qaffassarniassammata aamma nappaatit, soorlu Corona, AIDS, tuberkulose aamma Hepatiti B akiorniarneqarniassammata. Taamatut isiorniarpagut kikkut tamarmik peqqinnartunik najugaqalersillugit aammalu Peqqinnissaqarfik suleqatigalugu paasisitsiaanermik ingerlatsilluta. Aaqiissu-tit taama ittut siullermik kommunip illutaanni ikkussorneqarsinnaapput namminerlu pigisanut inuit najugaannut maligassaalluarsinnaallutik.

Imeqarneq, sukuluisaarneq aamma Ataveqatigiissutit

Kommunimi illoqarfinni nunaqarfinnilu tamani imeq errortuutikoq pillugu pilersaarut suliaraput. Eqqakkat aqqutai piusut,

eqqakkat aqquataasa kuuffii, anartarfilerineq aamma imermut errortuutikumut tunngasut allat nalunaarsorsimavagut, siunissami sukuluisaarnermut atatillugu pilersaarusiornermi ator-neqartussaaq.

Naalakkarsuisut suleqatigalugit avatangiisit pi-lersaarusiorniarpagut (imeq migutsitamut pilersaarummik taaneqartartut), tamatumani misissorneqassaaq, erngup errortuutikup immat, kuuit aamma tatsit qanoq sunnertarnerai, taamaasilluni taakku immap avatangiisaanik sunniinerat minnerpaaffianiitsinniarlugu.

Aqqusernit misissorniarpagut, taamaasilluni nunaqarfinni nunami angallanner-mut attaveqaateqalerniassammata, attaveqaatit imermik maqitsisarfiimmi imertarnermi aamma eqqakkanik assartuiner-mi naleqquttut.

Naalakkarsuisut suleqatigalugit Ilulissani, Upernavimmi Uummannami aamma najugarfanni allani tamani imermik pilersuineq naammattoq aaq-qiissuteqarfiniarpaput, taamaasilluni illoqarfiup ineriartortinnissaanut periarfissaqalersillugu.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfiussapput:

- Imermik pilersuinissamut (imertartarfiit) aqquteqarnissaq qulakkearniarlugu illoqarfinni nunaqarfinnilu angallanner-mut pilersaarusiorneq
- Eqqakkatigut atukkat siuarsarneqassammata illoqarfinni, nunaqarfinni nunamilu eqqakkanut, avatangiisinut imikumullu pilersaarusiorneq
- Eqqakkatigut atukkat pitsaasuunissaat peqqin-nartuunissaalu eqqarsaatigalugit aalajangersa-galiorneq

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sam-mineqassapput:

- Eqqakkanut, avatangiisinut imermullu errortui-kumut pilersaarutit
- Angallanner-mut pilersaarutit
- Nuna tamakkerlugu immikkoortunut piler-saarusiornermi kommuni pilersaarutini tamani siunnersuuteqassaaq ilaatigut imermik piler-suiner-mut eqqakkanullu tunngasumut sunniute-qarsinnaaneq eqqarsaatigalugu

9 EQQAKKANIK SULIAQARNEQ AAMMA AVATANGIISIT

Kalaallit Nunaat tamakerlugu avatangiisit aamma eqqakkat pillugit annertuumik unammilligassaqqarpoq. Eqqakkat pilersutat amerliartorput, inuit atuinerisa annertusiar-tornerat pissutaalluni, aammali sanaartornerup annertusiar tornera pissutigalugu. Maannakkut eqqagassat tulluurtumik isumagineqarneq ajorput, tamannalu avatangiisitsinnut, pinngortitamut, uumasunut innuttaasullu peqqissusaannut pitsanngitsumik kinguneqarpoq. Kommunitut suliaassarput tassaavoq eqqagassat imatut suliarissallutigit avatangiisinut ajoqusitinnagit. Taamaattumik eqqakkanik suliaqartarnitsinnut piffissamut ungasissumut piujuartitsisunillu iliuusissanik nassaarniarluta annertuumik iliuuseqartariaqarpugut.

Iloqarfinni annertunermik atoqqiisarneq

Ukiuni kingulliunerusunut atortussanik atoqqinneqarsinnaasunin immikkoortiterisarnermut aamma poortuisarnermut iluarsisutinin assigiinngitsunik misileraallutalu umiarsuurtigut nassiusaqqartarnermut pikkorinnerulerualarluta kommunimi eqqagassaait tamarmiut taamaallaat 2 %-iisa missaat ullumikkut atoqqitassanngorlugit umiarsuurtigut nassiuunneqartarput. Eqqagassaaitta annertunerpaartaat suli ikuallaanikkut inississuinikkullu piiagaasarput.

Sallarsaalluta ingerlarusuppugut, aammalu eqqagassanik isiginninnerput allanngussavarput, annertunerusunumik isumalluutaasutut isigineqalersillugit. Suli eqqagassaaitta ilaat ikuallattariaqassavagut, illoqarfinnili suliaqarneq piujuartitsinerusoq sulissutiginiarparput, tassani atoqqiineq atueqqinnerlu sammissallutigit, eqqagassallu tamakkiisumik piukkunnaataanik atuissalluta.

Iloqarfinni tamani immikkoortiterinermik aqqissuussivik ineriartortinniarpurput, taamaalilluni eqqagas- saatitsinni annertunerusoq iluaqtigineqarlunilu atoqqinneqassammat. Plastikki, igalaamineq, sisak/savimineq, aamma pappi/pappiala immikkoortittalis-savagut, aammalu eqqagassat navianartut immikkoortinnerunissaat sammissallutigit. Aammattaq Ilulissani qitiusumik eqqagassanut isumalluutissanullu ingerlatsivimmik ineriartortitsinissamut periarfissamik misissuiniarpugut, atoqqiinnermut atueqqinnermullu iluarsisutit nutaat nassaarissallutigit, aammalu innuttaasut eqqagassaaitiminnik atoqqinneqarsinnaasunin tunniussaqqartarnissaat oqilisassallutigut.

Aamma kommunip sullissisarfiinut minguitsumik pisiortornermut maleruagassiamik suliaqassaagut, taamaalillutik pisortat pisiortugaat avatangiisit isumalluutillu isumaliutigalugit annertunerusunumik ingerlanneqqartalsammata

Nunaqarfinnut iliuusissatut pilersaarutit

Ungasissutsit annertuut, najugaqqarfusut amerlasuut, aamma killeqqartumik umiarsualivinni atortorissaarutit tunngavigalugit kommunimi immikkut ittunik attaveqaasersuutitigut tamaviaarfissaqqarpugut, tamakkulu nunaqarfinni eqqagassanik suliaqarnermut annertuunik unammilligassaqqartitsipput.

Nunaqarfinni ikuallaaviit nungullaqqapput, imaluunniit atornerqarsinnaanngillat, ullumikkullu t eqqagassat pilersinneqqartut suliarinissaannut piginnaasaqqanngilagut. Tamakku saniatigut ikuallaanerit silaannarmik migutitsinermik qaffasissumik aniatitsipput. Taamaammata atortunik nutaanik, avatangiisit pillugit pitsaasutisunik piunasaqaatinik

ullumikkumut naleqquttunik naammassisuusunin pissarsinissarput salliutissuarput.

Nunaqarfinni eqqakkanik avatangiisinut naleqquttumik suliaqarnissamut najugaqqarfusuni iliuusissatut sammisaqqartumik, najugaqqarfinni iluarsisutissat nassaarinissaannik pilersaarusiussaagut. Sumiiffimmi suliaqartuusut suliffeqqarfiillu peqataatinnissaat pingaarluinnarpoq, taamaalillutik eqqaanermi piujuartitsisumik tigussaasunillu iluarsisutissanik nassaarniarnermi peqataasinnaassammata. Anartarfilerineq immikkut sammisariaqqarpoq, aamma aasaaneranut ukiuuneranullu naleqqus-sarneqarsinnaasunin iluarsisutinin nassaarto-qqartariaqarluni, ukiup qanoq ilineri assigiinngitsunik unammilligassaqqartitsimmata, taamaalillutillu igitassanik eqqagaaner-mut assigiinngitsunik periarfissisarlutik.

Aamma eqqaavissuarnut ikuallaasarfinnullu aqqusineri pissutsit nutarsarnissaat pisari-qqarpoq, aammalu ingerlatsiviit nutaat inis-siaqqarfusunut qanittuutinnagit inissinnissaat qularnaarneqassaq.

Qaammaraneq aamma paasissutissiineq

Eqqagassat kommunip kisimiilluni sulias-sarinngilai, taamaattumillu najugaqqarfigisatta minguitsuutinissaanut pinngortitallu illersornis-saanut ilaaqqullugit innuttaasut inuussutissar-siortullu kaammattortariaqarpagut. Kommunimi eqqagassat ilarujussui inuus-sutissarsiornermit, siuariartortuusumit pippit. Suliffeqqarfiit eqqagassanik suliaqartarneranut annertunerusunin piunasaqaateqqarparpugut, aammalu peqatigiilluta piujuartitsisunin iluar- siissutinin nassaarniarluta inuussutissarsiortunik suleqqateqqarneq nukittorsarniarparput.

Ullumikkut pinngortitami maagaannaq eq-qaaneq unamillernartuuvoq, tamannalumi nunami imartamilu uumasunut eqquivoq. Tamatumunnga ilanngullugu eqqagassanik tigooraasarfiit innuttaasunit naammattumik atornerqanngillat, nassataralugu eqqagas-sat navianartut naammattumik immikkoorti-terneqqarneq ajornerat.

Taamaattumik eqqagassanik suliaqartarneq aamma avatangiisit pillugit innuttaasut paasissutissiiffigalugillu qaammarasaaviginissaannut annertuumik iliuuseqqarparpugut, aammalu atuisartunik ator-ninarsaaneq annertusarniarparput, taamaalilluni eqqortumik immikkoortiterinissaq oqinnerulis-sammat, avatangiisinullu tulluurtumik ileqqo-qalernerneq anguneqarluni.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfussapput:

- Iloqarfinni nunaqarfinnili avatangiisinut mingutsitsinngitsumik eqqakkanik passussineq.
- Ilulissani eqqaavissuarmut nutaamik nunamin ertamik inissinissamut misissuineq
- Ilulissani qitiusumik eqqagassaleriviliornissaq.
- Immikkoortuni nutaani eqqakkanik aqqiissusiorneq uninngatitsivinnullu nunaminertaqqartitsineq
- Avatangiisit pingaartillugit inoqqarfinnik ineriartortitsineq

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammeneqassapput:

- Avatangiisimut sunniutit pillugit paasissutis-siineq
- Kommunimi niuverfiusartut pillugit politik-keqqarneq avatangiisitsinnut peqqinnerusooq
- Inuussutissarsiortunit oqaloqqateqqarneq

10 SILAP PISSUSAANUT NALEQQUSSAANEQ

Nunarsuarmi kissakkiartornerup nunarsuarmi tamarmi, minnerunngitsumillu Kalaallit Nunaanni silap pissusaatigut allannguutit nassatarai tamaanilu allanngoriartornerit erseqqinnerpaamik takuneqarsinnaallutillu malugineqarsinnaapput. Kiassuseq aamma apisarneqsiallertarnerlu anner-tuseriassapput, imartamilu sikup siammaqqanera annikillissaaq, ilaatigut tamakku pinngortitatsin-nutaamma uumasunut, attaveqaasersuutinut inuussutisarsiornermullu sunniuteqassallutik. Silap pissusaata sunniuteqarnera annikillisin-niarlugu iliuseqarfigisariaqarparput, taamaattorli siullertut pingaarnertullu erngup annertussusaa qaffakkiartortoq sillimaffiginiarlugu piginnaasat annertusarniartariaqarpagut, aammalu avatangiisuni sanaartorfiusuni ajoqusernerit pinaveersaartinnissaanut allaanerumumik pilersaarusiortariaqarluta.

Aarleqqutaasinnaasunik nalunaarsuinerit

Silap pissusaata allanngoriartorneranut attumassutilinnik arlalinnik aarleqqutissaqarpoq. Ilaatigut sermersuup sermillu ukkartarfiisa akkiartornerisa nassatarisaannik ukiuni aggersuni nunarsuarmi imaq qaffakkiartussasooq nalilernerqarpoq. Immap qaffakkiartornera malillugu qarsutsisoqartarnissamat aarlerinartorsiorneq aamma annertusiartorpoq. Taamaattumik sanaartugassat nutaat inissiffissaasa peqqissaarullugit isuma-liutigisarnissaat siunissami sanaartornissamat suliunitinik illuliornermullu pilersaarusiortarnermi pingaartuuvoq.

Aamma sanaartukkanut sinerissamat qanittunut atatillugu aarleqqutaasinnaasunik nalilersuisassaagut, qarsutsisoqartarnissamat

neriuissinnaanernullu aarleqqutaasunik nalunaarsuisassaagut, aammalu pinngortitami ajunaarnersuaqartoqartillugu upalungaarsimanissamat pilersaarusiussalluta

Iluarsiissutit akiuussinnaassusillit

Kissakkiartortoqartoq ilisimatusarnerup takutippaa, tamatumalu aamma nassataraa ullut qerilerfiusartumut qanittumik kissassuseqarlutik amerlassusaasa qularnanngitsumik amerlinissaat. Tamanna ajornakusoorititsinnaavoq, kissassutsit qerilerfiusartup nalaaniittut allangornerini aqquserngit pisinnaallu aqqutaasa quatserneri nassatarisinnaammatigit. Taamaattumik quasattumi angallannerup isumannaatsuunissaanut pitsaanerumumut iluarsiissutit nassaarissavagut.

Qerilerfiusartup nalaani kissassuseqarlutik ullut qimussernermut taamatut aamma unammilligassaqartitisivoq, apummi serminngortoq qalippersuulluni pinngorsinnaammat, tamannalu qimmit aluinut ajoqutaavoq. Aamma imartami sikumi qimusserneq unammilligassaqarfiuvoq, ukiummi ingerlanerini imartami sikup siammarsimassusia annikilliartorpoq, aammalu ingerlavigissallugu ulorianarsiarlorluni. Taamaattumik nutaaliortu-mik isumaliortariaqarpugut, aammalu Avannaani qimussertarnikkut ileqquusup nukittuup attan-iarinnissaanut iluarsiissutit nutaat nassaarissal-lutigit.

Ukiuni kingulliunerumut tamakkunani apilluniaamma siallerfinni ullut malunnartumik amerleriarput, allanngoriartornerlu tamanna

ilimananarluinnartumik pinngitsoorani nangittussavaoq. Sakkortuumik ingasattumillu siallertarneq eqqakkat aqqutaannik, aqqusinernik kussinernillu artukkiissaaq, taamaattumillu aqqjissuussiffiit pitsaanerpaanngorsarniarlugit suliaqartari-aqarpugut, taamaalliluta erngit annertussusaat suliaqarfigalugit isumagisinnaassagatsigit.

Aamma silap pissusaanut allanngortumut illuliarsagut akiuussinnaassuseqarnissaat qularnaartariaqarpagut, tassalu atorussanik inissiinernullu toqqaanernut tunngasutigut. Aqqusinitta illuutitalu ilarujussui nunami qeriuannartumi toqqaviligaapput, tamanna toqqavittut manngerlunilu atajuartutut immat. Nunali qeriuannartoq nunarsuarmi kissak-kiartornerup nassatarisaanik naatsorsuutigi-neqartumut naleqqiullugu sukkanerujussuarmik aakkiartortoq misissuinerit takutippaat. Illunut aqqusinernullu, sanaartugaaffimmikkut ajo-qusertussanut toqqaviusunut tamanna kingu-neqartitsissaaq. Taamaattumik iluarsiissutit akiuussinnaassusillit toqqassavagut, aammalu periarfissaatillugu qaarsortami aalaakkaasumi sanaartortassalluta.

Periarfissanik nutaanik suussusersineq iluaquteqarnerlu

Silap pissusaa kissarnerulersoq kommunimut ajoqutaasunik kinguneqartitsinnassanngilaq, aammali periarfissanik nutaanik nassataqas-saaq. Assersuutigalugit siviuserumumik sikuunnginnera pilersuinerumut assartuinerumullu periarfissanik nutaanik pilersitsissooq, taakkulu inuussutisarsiornermik kommunillu ataqatigiis-sinnaassusaanik ineriartortitseqataasinnaap-put.

Aamma sanaartornermik pisoqarfiusup sivit-sornera silap pissusaata kissarnerulersup nas-satarissavaa. Taamaattumik pissutsit tamakku nutaat malillugit ukiumut pilersaarusiortarner-put iluarsartuarniarparput. Piukkunnaataasut taamaalliluta atugassarisat iluaqutigisinnaas-sagatsigit.

Ilulissat Kangia Nunarsuarmi kingornussas-saqarfiusoq tassaalersimavoq silap pissusaata allanngornerata sunniutaanut ilisarnaat, Sermip Kujallip erseqqissumik tunuariartornera pis-sutaalluni. Silap pissusaata allanngoriartornera pillugu ilisimatusarnermut paasisitsiniaanermullu kommunerput soqutiginaateqalersippaa. Silap pissusaata allanngoriartornera pillugu ilisima-tusarnermi suliniutit ilisimasanillu agguasse-qatigiinneq tapersersortuassavarput, ilaatigut Kangiata Illorsua takkuttussaq aqqutigalugu.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfiussapput:

- Immap ulerujussuarnarnera nunallu qeriuannartuunera isumatusaarfigalugit nutaanik nu-naminertalersuineq
- Nunap qeriuannartuunera isumatusaarfigalugu illunut toqqavinnik aqqusinernillu sanaartornis-saq
- Silaannaap allanngoriartorneranut akiuussin-naasunik atorunniq sanaartoriaatsinillu peqarnis-saq
- Silaannaap allanngoriartornera eqqarsaatigalugu qimussit illerngisa pilersaarusiornissaat
- Nunap qaavani erngup kuutsinnissaanut kus-serngit allatut pilersaarusiornissaat

Immikkoortumi suliaqarnermi makku sammeneqassapput:

- Pinngortitami ajunaarnersuarnut upalungaarsi-manissamat pilersaarutit
- Silap pissusianut attuumassutilittut ineriartor-titsinissamat periarfissat nutaat suussusersineri tapersersornerilu

KOMMUNIP INERIARTORTINNEQARNERA

Kommunip pilersaarusiorneranut inuiaqatigiit agguataarneqarnerat naapertuutissaaq. Taamaalilluta inuiaqatigiit amerlassusaat, matumani arnat angutillu agguataarnerit, ukiui kiisalu periusai allanngoriartornerilu malinnaaffigineqassapput. Taamaattumik kommunip kisitsisaatai pingaarnerit inuiaqatigiillu agguataarnerat ullumikkut atuuttoq saqqummiunneqarput.

Inuiaqatigiit amerlassutsimikkut ikileriartut

Avannaata Kommuniani innuttaasut amerlassusaat 2012-imiilli 200-t missaannik ikilismapput, procentinngorlugu 2 %-ingajammik. Avannaata Kommuniata pigisaani tamani innuttaasut 2012-imiilli ikileriartorput. Upernavimmi ikileriarterpaasimapput (-1999).

Innuttaasut nunaqarfinniit illoqarfinnut noorar- tut takuneqarsinnaavoq. Ullumikkut kommunip innuttait illoqarfinni najugaqartut 73 %-iupput nunaqarfinnilu najugaqartut 27 %-iullutik. Illoqarfiit sisamat pigisaanni nunaqarfittaanni innuttaasut amerlassusaat 2012-imiilli ikileriartorimapput, akerlianilli Ilulissani Uummannamilu innuttaasut amerliartorsimallutik, Ilulissani 49-nik Uummannamilu 127-nik amerliartoqarsimavoq. Uummannami amerlipiloortoqarnera 2017-imi Illorsuit Nuugaatsiallu eqqaani tassaarsuaqarneratigut annerusumik peqquteqartoq naatsorsuutigisariaqarpoq. Upernavimmi innuttaasut 42-t allamut nuupput, Qaanaamilu innuttaasut amerlassusaat allanngorneqarani.

Utoqqaat angutillu amerlanerusut

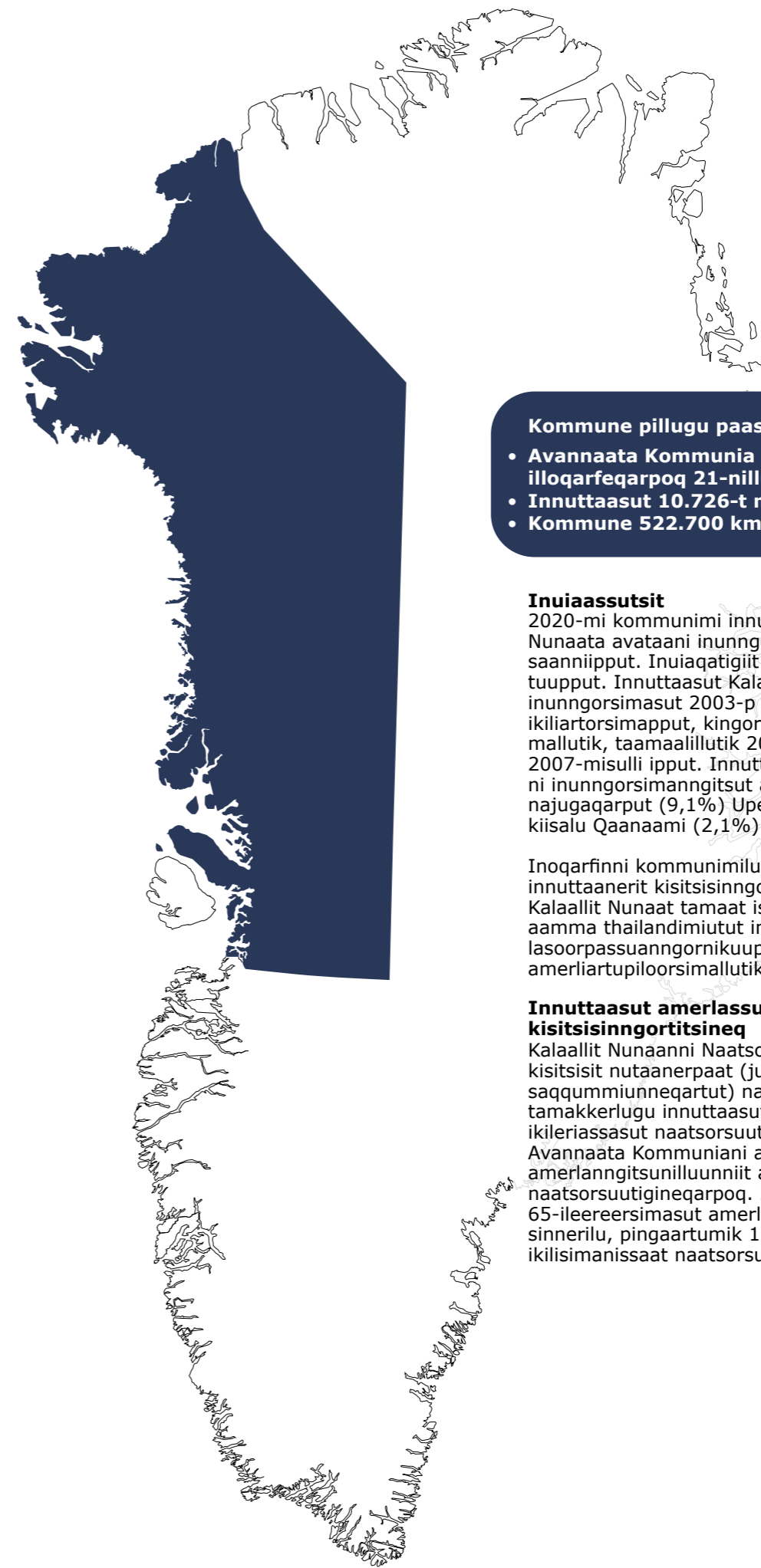
2012-imiilli meeqqat inuusuttullu ikileriartorput. 2020-mi januaarip ulluisa aallaqqaataat aal-larnerfigalugu ukioqanngitsuniit 16-it tikillugit ukiulinni Qaanaami amerlanerpaajusimapput (28 %) Uummannamilu ikinnerpaasimallutik (22%). Akerlianik 25-t 64-illu akornanni ukiullit 65-ileereersimasullu amerleriarsimapput. Kommunimi innuttaasut akornanni arnat 47 %-iupput angutillu 53 %-iullutik. Iloqarfinni pigisaannilu sisamaasuni arnat angutillu agguataarneri assigiikannerput. Qaanaami arnat amerlanerpaapput (50 %) Qaanaallu nunaqarfittaani angutit amerlanerpaallutik (61%)

Inoqutigiit meerartaqanngitsut amerlanerusut 2012-imiilli inoqutigiinni aappariit meerartallit ikilingaatsiarsimapput, allallu inoqatigiit amerlingaatsiarsimallutik.

Inoqutigiit meerartaqanngitsut, kisimiittut, aappariit aamma inoqutigiit allanik inersimasunik najugaqateqartut pineqarput. Inoqutigiit meerartaqanngitsut amerlanerpaat Uummannamiippat, pingasuugaangata marluk meerartaqassanatik. Upernavimmi inoqutigiit meerartallit amerlanerpaapput (45%).

Ilulissat aamma Qaanaaq kisimiittunik innuttallit amerlanerpaapput (38-39%), Upernavimmilu ikinnerpaallutik (25%).

Inoqutigiit amerlassusaat 2000-imiit 3,12-imiit 2020-mi 2,75-inut ikilismapput. Inoqarfiit tamarmik inoqutigiikkuutaarlugit amerlassutsimikkut ikileriarsimapput.

Kommune pillugu paasissutissat

- Avannaata Kommunian sisamanik illoqarfeqarpoq 21-nillu nunaqarfeqarluni
- Innuttaasut 10.726-t missaanniippat (2020)
- Kommune 522.700 km²-imik angissuseqarpoq

Inuiaassutsit

2020-mi kommunimi innuttaasut Kalaallit Nunaata avataani inunngorsimasut 600-t missaanniippat. Inuiaqatigiit 5,6 %-iisa missaanniittuupput. Innuttaasut Kalaallit Nunaata avataani inunngorsimasut 2003-p 2017-illu akornanni ikileriartorsimapput, kingornali amerliartupiloorsimallutik, taamaalillutik 2020-mi amerlassusaat 2007-misulli ippat. Innuttaasut Kalaallit Nunaani inunngorsimanngitsut amerlanerpaat Ilulissani najugaqarput (9,1%) Upernavimmilu (1,9%) kiisalu Qaanaami (2,1%) ikinnerpaallutik.

Inoqarfinni kommunimiluunniit naalagaaffimmi innuttaanerit kisitsisinngorlugit pigineqanngillat. Kalaallit Nunaat tamaat isigalugu filippinerisut aamma thailandimutut innuttaassusillit amerlasoorpassuannngornikuupput, taakkulu 2007-miit amerliartupiloorsimallutik.

Innuttaasut amerlassusaannik kisitsisinngortitsineq

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmi kisitsisit nutaanerpaat (juuni 2020-mi saqqummiunneqartut) naapertorlugit, nuna tamakkerlugu innuttaasut 1.300-t missaannik ikileriassasut naatsorsuutigineqarpoq. Avannaata Kommuniani allanngujaatsuunissaat amerlanngitsunilluunniit amerlinissaat naatsorsuutigineqarpoq. 2030-mi 65-ileereersimasut amerlerujussuarsimanissaat sinnerilu, pingaartumik 17-iniit 24-nut ukiullit ikilismanissaat naatsorsuutigineqarpoq.

KOMMUNIMUT PILERSAARUMMUT TAPILIUSSAT SUMUT KILLIFFIISA TAKUSSUTISSARTAI

Kommunimut pilersaarut decemberimi 2018-imili akuersissutigineqarmat kommunalbestyrel-
sip kommunimut pilersaarutaasumut tapiliussat arlallit akuersissutiginiuuai,
tamakkualu kommunimut pilersaarutaasup akuersissutigineqarnerata kingornatigut attuut-
tussanngorlugit imaluunniit suliatut aallartinneqartutut nalunaarutigineqartarnikuupput.

Inoqarfik	Immikkoortup ilaa	Nalunaarutigineqarpoq	Pilersaarutip taaguutaa	Normu
UPV	1600-B03	17.04.2019	Mittarfeqqap eqqaani inuussutissarsiummik ingerlatsivik	1
ILU	1200-E05	18.06.2019	Qaartitserutissaasivik	2
ILU	1200-C02	20.01.2020	Perorsaanermut Ilinniarfik	4
UKK	1505-C01	06.03.2020	Atuarfik Pilerfik/oqaluffik	5
ILU	1200-C03	11.01.2020	Atuarfik Mathias Storch	6
NUS	1606-B01	14.08.2019	Innaallagissiorfiup eqqaani umiarsualivik	7
UMM	1500-B01	26.03.2020	Napparutaarneq	8
ILU	1200-C21	15.01.2020	Sermermiut Aqqutaa	10
UMM	1500-B02	14.01.2020	Pamialluk, Uummannaq	11
ILU	1200-A31	16.02.2018	Mittarfimmut Aqqutaa	17
QNQ	1700-K71	23.02.2019	Illuaqqat, sunngiffimmi sammisassaqaartitsiviit assigisaallu	24
KLQ	1607-A01	29.08.2018	Oqaluffiup avannaani najugaqarfik	44
UUM	1500-A12	01.02.2018	Ineqarfimmi A12-mi nutaamik sanaartornerup pilersaarutaa	47
ILU	1200-C21	15.01.2020	Sermermiut aqqutaa	48
ILU	1200-C26	13.03.2018	Ivigaasanik arsaattarfissaq nutaaq	54
ILU	1200-A12	22.01.2018	Nammaarfiup nalaani inissiat	55
ILU	1200-A13	22.01.2018	Hafnarfjodur-ip Aqq. nalaani inissiat	56
ILU	1200-A32	16.02.2018	Tatsip imissamaateqarfiup kujataani najugaqarfik	57
ILU	1200-D02	10.04.2018	Ilulissani Mathias Storchip Aqqutaani Sermermiunilu qimmilivik	60
ILU	1200-E06	25.10.2018	Mittarfik	62
ILU	1200-E04	25.10.2018	Nunap/qaarsup piiakkap sinneranik ilioraaneq	64
ILU	1200-E05	18.06.2019	Qaartitserutissaasivik	65
ILU	1200-C27	11.03.2019	Elisabeth Thomsenip aqq. malillugu qitiusoqarfiit nutaat	67
UMM	1500-C06	13.02.2019	Illumiuni pisiniarfik	68
ILU	1200-C17	12.02.2019	Ilulissat Illoqarfiata qeqqa - Frederiap Aqq.	71
ILU	1200-A30	29.03.2019	Siatsiviup Qaava	73
Inoqarfik	Immikkoortup ilaa	Siunnersuut tamanut saqqummiunneqarpoq	Pilersaarutip taaguutaa - Kommunep pilersaarutaa	Normu
QET	1707-A01, A02, B01, B02, C01, C02	11.06.2020	Qeqertani sanaartornissamut pilersaarut, Qeqertat	3
ILU	1200-B07	27.04.2020	Qitiusoqarfik imersuup kujataatungaani, Ilulissat	13
ILU	1200-C24	31.08.2020	Tatsip imissamaateqarfiup kujataani eqqaani qitiusoqarfik, Ilulissat	14
ILU	1200-B04	11.06.2020	Nunaminertaq inuussutissarsiorfiusoq Ilulissat Avannaa	15
UPV	1600-D03	25.06.2020	Iliveqarfik nutaaq, Upernavik	20
UUM	1500-E10	25.06.2020	Eqqakkanik tigooraasarfik, Uummannaq	21

1 NAJUGAQARFINNI INUIAQATIGIIT NUKITTUUT, UUMMARISSUMIK INOOQATAANEQ KULTURILU

FN-ip Nunarsuarmi anguniagai – Anguniakkat ilaat	Najugaqarfiusuni iliuuserisat
10.2 Kikkunnut tamanut inooqatigiinnermi, aningaasaqarnermi naalackersueriaatsimilu ilanngussuineq kajumissaarutaali	Qaammarsaaneq annertuneq aqutigalugu innuttaasut maannakkut naalackersuinnikkut sammisarissat pillugit ilisimatinneqassapput. Qartussaaqataanermut qinersinernilu peqataneq pillugu qaammarsaanikkut innuttaasut amerlanerit qinersinerni peqataatinnissaat sulissutiginiarparput.
11.3 Illoqarfiit ilanngussuisunngortillugillu piujuartitsuulerlik	Innuttaasunik ilanngussuinnermik ilutsimik ineriartortitsiniarpugut, aammalu najugaqarfiusuni pilersaarusiornermi annertunerusumik ilanngussorneq qularnaarniarlutigu.
11.4 Nunarsuarmi kulturikkut pinngortitamilu kingornussat illersorlik	Illoqarfinnut nunaqarfinnullu pilersaarusiornermi najugaqarfiusut kulturii assigiinngitsut sianigaagut, aamma kultureqarnermi peqatigiiffeqarnermilu atortorissaarutit pitsaasut tapersersorniarpagut.
12.8 Piujuartitsisutut inooriaaseqarnermik paasininneq siammarterli	Piujuartitsineq aamma FN-ip nunarsuarmi anguniagai pillugit qaammarsaanernik suliaqarniarpagut, ilaatigut innuttaasut ingerlataattut piujuartitsinermik pilersitanik tapersersuinnik agguassassat aqutigalugit.
16.7 Aalajangiussinerit akisussaaffilimmik, ilanngussuisumik sinniisuutitsisumillu iluseqartumik aalajangiunneqarlik	Innuttaasunik ilanngussuinissamut iluserisamik ineriartortitsineq, aammalu qarasaasiakkut attaveqartarfiit atornerisigut innuttaasut qartussaaqataallutik oqaloqatigiinnermi peqataasinnaannissaannut pitsaanerusunik periarfissiivugut, aammalu inuiaqatigiinni kikkut tamarmik tusarneqarinnissaat qularnaarniarlutigu.

2 MEEQQAT ILIKKAGAQARTINNISSAANNUT SINAACKUTISSAT PITSAASUT

FN-ip Nunarsuarmi anguniagai – Anguniakkat ilaat	Najugaqarfiusuni iliuuserisat
2.1 Kikkut tamarmik nerisanut peqqinnarnut inuusutissartalinnullu periarfissaqartillit	Meeqqat atuarfiini atuartut nerisassanik peqqinnartunik nerisaqarinnissaannik qularnaarisussa q nerisassatigut maleruagassiornissamut periarfissaq misissorniarparput, taamaalillutik meeqqat atugarissaarnerat aamma ilikkagaqarinnissamut tunngavigisaat anner-tusarsinnaassagatsigit.
4.1 Tunngaviusutut atuarfik inuusuttunilu ilinni-arneq kikkunnut tamanut akeqanngitsuuli	Tunngaviusutut atuarfiup inuusuttullu ilinniartitisa akornanni pitsaanerusumik ikaarsaariarfiup pilersinneratigut inuusuttut ilinniagarisaannik naammassisaqarlutik innuttaasut ilaat amerlisarniarpagut. Kommuniimi meeqqat atuarfiini ilinniartitsisut piginnaasaqarnerpaat tamakku qularnaarniarlutigit attassiniarinnikkut inuttassarsiornikkullu periusissikkut ilinniartitsinerup pitsaassusaata annertusinissaa samminiarpagut.
4.4 Imminnut pilersugarisinnaasut inuit amerlisarlik	Meeqqat atuarfianni IT-mik atuneq annertusarniarparput, taamaalillutik meeqqat siunissami suliffeqarfissamut attuumassutilinnik, sulianut tunngasunik piginnaasaqarnermik angusaqassammata.
4.7 Piujuartitsisumik ineriartortitsineq aamma nunarsuarmi innuttaassuseq ilinniartitsissutaalik	Meeqqat atuarnerini pissusissamisoortutut ilaalersillugit piujuartitsinermik pinngortitamilu suliaqarnermik ilinniartitsisarnerit pingaarninngorsarniarpagut.
4.A Atuarfiit isumannaatsut ilanngussuisullu sanaartorneqarlutillu nutaanngorsarlik	Qinngasaarinninnerup akiornissaanik periusissikkut, aamma illoqarfinni atuarfinni atuarfimmi isumaginninnikkut siunnersortit atornerulernerisigut meeqqat atuarfianni atuartut qinngasaarneqarnermik misigisaqartut amerlassusaat ikilisarniarpagut.

3 INUIT PEQQISSUSAAT KIKKULLU TAMARMIK ATUGARISSAARNISSAAT

FN-ip Nunarsuarmi anguniagai – Anguniakkat ilaat	Najugaqarfiusuni iliuuserisat
1.3 Isumaginninnikkut sillimaniartarfiit atuutsilerlik	Innuttaasunik ajornartorsiutilinnik illersuisinnaasunik orniguttarfiit tapersersuinermillu neqeroorutit amerlanerit pitsaanerillu sulissutiginiarpagut.
3.5 Aanngajaarniutininik imigassamillu atornerluineq pinaveersaartillugulu katsorsaasoqarli	Inersimasunut sullisseriaatsimik nutaamik suliaqarneq aqputigalugu aanngajaarniutininik imigassamillu atornerluinerimik pinaveersaartitsinerimut katsorsaanerimullu pitsaaneruninik periarfissanik pilersitsiniarpagut.
5.2 Arnanut niviarsiaqqanullu tunngasutut nakuusernerit atornerluinerillu tamarmik unitsillik	Niviarsiaqqanut arnanullu nakuusernerit atornerluinerillu unitsinnissaat orniguttarfisigut amerlanertigut, aammalu politiinik peqqinnissaqarfimmillu nukittorsakkatut suliaqarfiit akimorlugit suleqatigiinnikkut sulissuteqarniarpagut.
11.3 Illoqarfiit ilanngussuisunngortitaallutillu pijuqartitsuulerlik	Illoqarfiit ilanngussuinerulernissaat qularnaarniarpagut, utoqqarnut inissianik pitsaasunik qularnaarinikkut, aammalu pitsorluttunut attaviliinissanik pilersitsinikkut.

4 SULIFFISSAQARTITSINERMUT PERIARFISSATSIALAAT

FN-ip Nunarsuarmi anguniagai – Anguniakkat ilaat	Najugaqarfiusuni iliuuserisat
4.4 Amerlanerit aningaasaqarnermikkut iluatsitsinissaannut amerlanerimik tunngavissinneqarlik	Sulisut piginnaangorsarnerisigut, aamma suliffissaaleqisunut neqeroorutit pikkorissartitsinerillu aqputigalugit innuttaasut amerlanerit suliffeqalerlutillu aaliangersimasunik isertitaqalernissaannut tunngavigisaat annertusarsinnaavagut.
8.5 Tamakkiisumik suliffissaqalersitsineq aamma naligiinnik aningaasarsiaartallimmik suliffimmik naammaginarumik pilersitsisoqarli	Inuttassarsiormerimik attassiniarnermillu periusissiaq sammisaqarfiusoq aqputigalugu pisortani sulinerimik atugarisat pitsanngorsarlugillu kommunimi innuttaasut amerlanerit suliffissaqalersissinnaavagut.
8.6 Suliffeqalernerimut, ilinniagaqalernerimut sungiusarnerimullu inuusuttut amerlanerit ikiorserlik	Suliffissaaleqinerimut inuusuttut patsisaannik nalunaarsuillunilu paasisaqarnikkut ilisimasat pissarsiariortorsinnaavagut, aammalu iliuuserisagut saaffilersinnaavagut, taamaalillutik inuusuttut amerlanerit suliffissaqalissammata.
17.17 Sunniuteqarluartunik suleqatigiiffissat kaammattuutigineqassaput	Pisortat aamma namminersortutut suliffeqarfiit akornanni suleqatigiinneq nukittorsagaq aqputigalugu piffissami sivisuumi suliffissaaleqisunut innuttaasunullu eqqortiasunut suliffissaqalernissamut periarfissat siuarsarniarpagut.

5 AKISUSSAASSUSEQARTUMIK TAKORNARIARTITSINERMIK INERIARTORTITSINEQ

FN-ip Nunarsuarmi anguniagai – Anguniakkat ilaat	Najugaqarfiusuni iliuuserisat
8.9 Takornariartitsineq piujuartitsisoq tapersorsorli	Kommunimi piujuartitsisumik takornariartitsineq siuarsarniarparput, aammalu takornariartitsinermik inuutissarsiorfiup ineriartortinnissaanut sinaakkutissanik pitsaasunik pilersitsiniarpugut.
9.1 Attaveqaasersuutit piujuartitsisut sananeqarlik	Kommunimi tamarmi ornineqarsinnaassutsip anner-tusinissaa sulissutiginiarpurput, taamaalilluta Atlan-tiku qulaallugu timmisartut mittarfiata takkuttussap piukkunnaata tamakkiisoq iluaqutigissallutigu.
11.4 Nunarsuup kultureqarnikkut pinngortitamilu kingornussai illersorlik	Kultureqarnikkut pinngortitamilu kingornussaatigut illersorniarpagut, sumiiffinnut immikkut ittumik eqqortiasunut tikeraat amerlassusaasa iluarsivigalugillu killilersornerisigut. Ilulissani Kangia tassaavoq UNESCO-p pinngortitami kingornussassatut toqqagaa, isumaqatigiissutillu atuuttut tamakku malillugit illersortuarneqassaaq.
12.B Takornariartitsinerup piujuartitsisup sunniutaanik nakkutilliinissamut sakkussat pitsaannerusut pilersillik	Najugaqarfiusuni takornariartitsinermik suliaqartut tamakku peqatigalugit piujuartitsinermik suliaqarner-mut piviusunik anguniagassanik toqqartuissaagut.
17.17 Sunniuteqarluartunik suleqatigiittoqassasooq kaammattuutigineqassaaq	Takornariartitsinermik suliaqartut, Visit Greenland, DMO't, kommuni, kiisalu innuttaasut akimorlugit suleqatigiinnerup ilisimasanillu paarlaasseqatigiin-nerup nukittorsarnissaa sulissutigaaqarput, taamaalil-luta najugaqarfiusuni inuiaqatigiinnut, pinngortitamut takornarianullu iluaqutaasussanik piujuartitsisutut iluarsisutit siuarsarniarlutigit.

6 SUMIIFFINNI INUUSSUTISSARSIORNERMIK SIUARSAANEQ

FN-ip Nunarsuarmi anguniagai – Anguniakkat ilaat	Najugaqarfiusuni iliuuserisat
8.1 Aningaasaqarnikkut siuarsarnek piujuartitsisoq pilersilli	Sumiiffimmi aningaasaqarnermut inuussutissarsiornermik siuarsaasutut suliarisat ilorraap tungaanut ilalersornissaat sammisaraarput.
8.3 Siunniussaq suliffinnik pilersitsillunilu su-liffeqarfinnik siuarsaasooq ingerlanneqarli	Inuussutissarsiornermut nunaminertat kajungernartut qularnaarnerisigut inuussutissarsiornerup ineriartorsinnaaneranut atugassat pitsaasut pilersippagut.
8.4 Atuinermi tunisassiornermilu isumalluutit sunniuteqarluartumik atorlik	Aalisarnermi sinnikut igitassiallu pitsaannerusumik iluaqutiginissaannut periarfissiinisamik tapersersuiniarpugut.
9.4 Suliffissuaqarfiit attaveqaasersuutillu tamaasa piujuartitsinermut nutarsarlik	Inuutissarsiorfiit anginerusut piujuartitsinerusumut aqqummut ingerlanissaat, teknologiinik minguitsunik atugaqarnerit, avatangiisinut tunngasutut tulluarnerusunik iluarsisutit il.il. tapersersorniarpagut.
14.1 Imartap mingutsitaanera annikillisarli	Immap mingutsinnissaata pinaveersartinniarnera pil-lugu aalisartut aalisakkanillu tunisassiortut suleqatig-iniarpagut.
14.4 Aalisarnek piujuartitsisunngortilli	Kommunip malittarisassiaasa nutarsarnerisigut aalisarnerup akisussaaffeqarnerusumik aqutarinissaa qularnaarniarparput, taamaalillutik piniariaatsit piujuartitsisut atorneqassallutik, aammalu aalisapilunneq pinaveersartissagatsigu.

7 NUNASSITTARNEQ, ILLOQARFIMMI AVATANGIISIT AAMMA INISSIAT PITSAASUT

FN-ip Nunarsuarmi anguniagai – Anguniakkat ilaat	Najugaqarfiusuni iliuuserisat
9.1 Attaveqaqatigiissutinik piujuaannartinneqarsinnaasunik sanaartorneq	Nunaqarfinni umiarsualiveqarfiit aqquuserngillu pitsaannerusut sulissutiginiarpagut, taamaasilluni pilersuineq, eqqagassalerineq aamma inussutissarsiornermik ineriartortitsineq pitsaannerusunik atugassaqarfiulersinniarlugit.
11.1 Inissianik akilerneqarsinnaasunik sanaartortoqarnissap eqqanaarnissaa	Illoqarfinnut nunaqarfinnullu ineriartortitsinermit pilersaarutit inissiat pitsaassusaannik qaffassaaqataassapput illoqarfinnilu inissianik amerlanerusunik pilersitsillutik.
11.3 Illoqarfiit piujuaannartilernissat akuutitsilernissaallu	Sanaartukkat pioreersut aserfallatsaaliornerisigut iluarsartuunnerisillugu najugaqarfiit ineriartortitseqatigiissavagut, piffinni ajornanngitsuni. Sanaartukkat nutaat sapinngisaq tamakkerlugu atortut piujuaannartut atorugit sanaartorneqassapput.
11.4 Nunarsuarmi kulturikkut pinngortitamilu kingornussat eriagineqassaput	Kulturikkut kingornussap aaliangersimasup attatiinnarneqarnissaa aserfallatsaaliorneqarnissaalu sulissutigissavarput aserfallatsaaliorlugulu.
11.7 Kikkut tamarmik ornissinnaasaanni nunaminertanik qorsunnik akuutitsisunik qulakkeerineq	Illoqarfinni piffiit sumiginnakkat imaqqanngitsullu, soorlu assersuutigalugu pinngartarfillit imaluunniit naapittarfillit atorneqalernissaat qitiutissavarput.

8 IMERMUT SUKULUISARNERMULLI ATTAVILERSORNEQARNEQ

FN-ip Nunarsuarmi anguniagai – Anguniakkat ilaat	Najugaqarfiusuni iliuuserisat
3.3 Nappaatinik tunillaassuuttunik akiuiniarneq	AIDS, corona, tuberkulose, hepatitis B nappaatillu allat akiornaripagut. Naalackersuisut, Nukissiorfiit, Politit aamma oqartussat allat suleqatigalugit inissianut tunngatillugu eqqiluisaarnermi sukuluisaarnermilu pissutsit pitsanngorsarniarpagut.
6.1 Kikkut tamaasa imermik imerneqarsinnaasumik pissaqartinnissaat	Innuttaasut pissutsit assigiinngitsut aallaavigalugit aaqqiissutissat assigiinngitsut atorlugit imermik eqqiluitsumik pisinnaanissaat sulissutiginiarpagut.
6.2 Kikkut tamarmik perusuersartarfinnut, sukuluisaarnermut aamma eqqiluisaarnermik periarfissaqarnissaat	Illoqarfinnut, nunaqarfinnut aamma nunamut ammasumut Issittumik perusuersartarfinnik aaqqiissutissamik ineriartortitsiniarpagut, tassani perusuersartarfinnik ikkussuussinissamik pisariaqartitsiffiusumi, aamma eqqakkat aqutaanik attavinnik peqarfiunngitsumi.
6.3 Erngup pitsaassusaata pitsanngorsarneqarnissaa aamma imikut pitsaannerusunik atorneqarnissaa	Naalackersuisut peqatigalugit avatangiisinut pilersaarutit (imeq migutsitamut pilersaarummik taaneqartartut) suliarissavarput, taamaasilluni erngup pitsaassusaa qaffanniassamat. Eqqagassanik pilersaaruserneq aqquutigalugu taamaasillugulu avatangiisinik sunniinikkut mingutsitsineq millisinniarparput, kiversaasarneq unitsinniarparput aamma kemikalianik atortunillu ulorianartuni aniatitsineq millisinniarparput.
6.4 Imermik atuneq ingerlalluarterilugu aamma imermik tarajoqanngitsumik pilersuineq qulakkeerlugu	Nukissiorfiit suleqatigalugu imermik sumiginnaanani imermik pilersuisarnermik isumagininnissaa, aammalu imermik tarajoqanngitsumik pilersuisarnerup qularnaarnissaa sulissutiginiarpagut. Qanoq imermik sipaartoqarsinnaaneq pillugu suleqatigiinnerit paasitsiniaanerillu aqquutigalugit innuttaasut ilisimatinniarpagut.
6.6 Uumasogatiguit imermi aamma erngup eqqaani illersorsigit pilerseqqillugillu	Ingerlatsinermi pilersaarutit aqquutigalugit aserfallatsaaluiunikullu uumasogatiguit pilerseqqissavagut, taakku imermut, qaqqaqarfiit ilanngullugit, masarluit, kuuit, tatsit aamma imermut imigassamat puilasut pingaaruteqartut.
6.B Najukkami erngup isumagineqarnera minguitsuunerlu tapersorsorli	Issittumi perusuersartarfiit, imermik pilersuineq, illoqarfinnut, nunaqarfinnut piffinnullu illoqarfinni angisuuni aaqqiissutinik allanik pisariaqartunik ikorfartuullutalu nukittorsaaniarpagut, najukkami inuiaqatiguit erngup ingerlanneqarnera minguitsuutinnerlu pitsanngorsarniarlugit peqataatillugit.

9 EQQAKKANIK SULIAQARNEQ AAMMA AVATANGIISIT

FN-ip Nunarsuarmi anguniagai – Anguniakkat ilaat	Najugaqarfiusuni iliuuserisat
12.4 Akuatissat atortussiornermilu sinnikut akisussaassusilimmik suliaqarfigillit	Nunaqarfinni najugaqarfigisani eqqakkanik isumaginninnermut iliuusissatut pilersaarutit atorlugit silaannarmut, immamut nunatamullu aniatitsineq annikillisarniarparput, taamaalillutalu najugaqarfiutitsinni inunnut pinngortitamullu avatangiisut peqqinnarnerusut siuarsassallutigit.
12.5 Eqqakkat annertussusaat malunnartumik ikilisillit	Ilulissani tunngaviusunik immikkoortiteriffitalimmik qitiusumik eqqagassanut isumalluutinullu ingerlat-siviliorntsigtut illoqarfimmi pingaarnermi eqqakkat annertussusaanni annertunerusoq najugaqarfimmi atugarineqaqqilernissaanut imaluunniit atoqqin-neqarnissaanut ilalersueqataassaagut.
12.7 Pisortat pisiortornerini piujuartitsineq ussasaarutigili	Minguitsumik pisiortornermik naalackersueriaatsikkut pisortani pisiortornerput akisussaaffeqarfigaarput.
12.8 Piujuartitsisutut inuusaaseqarnermik paasinnineq siammarsarli	Paasisitsiniaaneq innuttaasut eqqakkanut avatangiisinullu paasinninneranik annertusaaqataassaaq. Ileqqorisap allangortup eqqakkat annertussusaasa tamatigoortumik annikillisinnissaannik nassataqassaaq, soorlulusooq uagut inuussutissarsiorfillu oqaloqateqarniartugut, aammalu suliffeqarfiit eqqakkat amerlassusaannik qanoq ilillutik annikillisaasinnaanerat, imaluunniit eqqakkanik piujuartitsinerusumik suliaqarsinnaanerit pillugu ilisimatitsissalluta.
14.1 Imartamik mingutsitsineq annikillisarli	Najugaqarfiusuni eqqakkanik suliaqarnermik iliuusissatut pilersaarutitigut nunami tunngaveqartutut suliarisanit eqqakkat nassatarisaannik imartamik mingutsitsineq annikillisinniarparput.

10 SILAP PISSUSIANUT NALEQQUSSAANEQ

FN-ip Nunarsuarmi anguniagai – Anguniakkat ilaat	Najugaqarfiusuni iliuuserisat
11.5 Pinngortitami ajunaarnersuit pissutigalugit ajoqusernerit annikillisinneri	Pinngortitami ajunaarnersuit isumaginissaannut upalungaarsimanermik pilersaarusiortupugut, taamaalilluta ajoqersuutaasinnaasut annertussusaannik annikillisaasinnaassagatta.
13.1 Akiuussinnaassuseq, aamma silap pissusianut attuumassutilittut ajunaarnersuarnut naleqqussarneq nukittorsarlik	Siunissamut silap pissusiata allangoriartornerata kingunerisassaannut pilersaarusiortornermi sianiginnissaagut, tassalu nunami qeruaannartumi, aammalu sumiiffinni ulersuarnissaanut aarleqquteqarfiusuni sanaartorneq pinngitsoorniassavarput. Kussineqarfigut nutarsassavagut, taamaalillutik siunissami annertunerusumik siallerneranik isumaginnissinnaatilerlugit, soorlulusooq aattumit nunallu qaavanit erngup isumaginnissaannut kussiniutigut nutarsarniarlutigit.
13.3 Silap pissusiata allangornerinik naapitsisinaanissamut ilisimasanik piginnaasanillu annertusaaneq	Ulittoqartarnermut neriuinermullu aarleqqutit nalunaarsorneri siunissami pilersaarusiortornermi silap pissusiata allangornerinik naapitsisinaanissamut toqqaviupput. Aamma ilaatigut Kangiata Illorsua nutaaq aqqutigalugu nunat tamalaani ilisimatusarnermik ilisimasaniillu agguasseqatigiinnermik tapersersuinermik ilalersuivugut.

